

MUSTAFA NEDİM'İN ZAFER-NÂME'Sİ

Zafer-nâme of Mustafa Nedim

Hasan AKGÜL¹

¹ Öğr. Gör., Bartın Üniversitesi Rektörlük, Ortak Dersler Bölümü, havgul@bartin.edu.tr, orcid.org/0000-0003-1744-9480.

Araştırma Makalesi/Research Article

Makale Bilgisi

Geliş/Received: 05.09.2022
Kabul/Accepted: 13.12.2022

DOI:10.20322/littera.1170946

Anahtar Kelimeler

Zafer-nâme, Mustafa Nedim,
Sultan II. Mustafa, manzum
tarih.

ÖZ

Duraklama döneminde bulunan Osmanlı Devleti'nde, tahta oturan II. Mustafa da bütün çabalarına rağmen devletin kötü durumunu değiştirememiştir. Sultan Mustafa, padişahlığı süresince ordunun başında Avusturya üzerine üç büyük sefere çıkmıştır. Bu seferlerden ikisinden galip ayrılmasına rağmen Osmanlı Devleti'nin gerileme dönemine girmesini engelleyememiştir. Hayatı hakkında biyografik kaynaklarda bilgi bulunmayan Mustafa Nedim de sır kâtibi olarak Sultan II. Mustafa'nın düzenlediği I. Avusturya Seferi'ne katılmıştır. Bu seferi başından sonuna kadar muhtasar bir şekilde manzum tarzda kaleme alan Mustafa Nedim, *Zafer-nâme* adlı eseri vücuda getirmiştir. "Zafer-nâme-i Gazi Sultan Mustafa Hân bin Ebu Feth-i Sâni Gâzi Sultan Mehmed Hân-ı Râbi" başlığıyla başlayan eserin tespit edilen tek nüshası Millet Kütüphanesi Ali Emiri Efendi Manzum 1343 numarada kayıtlıdır. Çalışmamızda Mustafa Nedim'in kaleme aldığı bu zafer-nâme, şekil ve muhteva bakımından tanıtılmıştır. *Zafer-nâme*'nin dikkat çeken özelliklerinden biri ordunun, sefere gidış ve seferden dönüş güzergâhlarında geçtiği ve konakladığı bütün menzil adlarının yazılmış olmasıdır. Bu menzillerin bugünkü adları ve konumları tespit edilip dipnotlarda belirtilmiştir. Çalışmamızın giriş bölümünde, Sultan II. Mustafa döneminde gelişen olaylara muhtasar bir şekilde değinilmiştir. Daha sonra *Zafer-nâme* hakkında tanıtıcı mahiyette genel bilgiler verilmiştir. Bundan sonra da eserin müellifi hakkında *Zafer-nâme*'den elde edilen bilgiler paylaşılarak eserin yazılış sebebi ve yazılış tarihi verilmiştir. Akabinde eserin şekil ve muhteva bakımından değerlendirilmesi yapılmıştır. Son olarak eserin transkripsiyonlu metni verilerek çalışma bitirilmiştir.

ABSTRACT

Sultan II. Mustafa, who was enthroned in the Ottoman Empire, which was in the period of stagnation, could not change this situation despite all his efforts and even took it backwards. During his reign, Sultan II. Mustafa made three great expeditions to Austria at the head of the army. Although he was victorious in two of these expeditions, he could not prevent the Ottoman Empire from entering the period of decline. Mustafa Nedim, who has no information about his life in biographical sources, also participated in the I. Austrian Expedition organized by Sultan Mustafa as a secret clerk. Mustafa Nedim, who wrote this expedition concisely in verse from the beginning to the end, created the work called *Zafer-nâme*. The only identified copy of the work, which started with the title "Zafer-nâme-i Gazi Sultan Mustafa Hân bin Ebu Feth-i Sâni Gâzi Sultan Mehmed Hân-ı Râbi", is registered at the Nation Library Ali Emiri Manzum number 1343. In this study, the work that has not been studied until now has been introduced. One of the remarkable features of *Zafer-name* is that the names of all the ranges where the army passed and stayed on the way to and from the expedition were written. The current names and locations of these ranges are determined and indicated in the footnotes. In the introduction part of our study, the events of the Sultan II. Mustafa period are briefly mentioned. Then, introductory general information about *Zafer-name* is given. After that, the information obtained from *Zafer-nâme* about the author of the work was shared, and the reason for writing the work and the date of its writing were given. Afterwards, the work was evaluated in terms of form and content. Finally, the study was concluded by giving the transcribed text of the work

Keywords

Zafer-nâme, Mustafa Nedim,
Sultan II. Mustafa, verse
history.

Atıf/Citation: Akgül, H. (2023), "Mustafa Nedîm'in Zafer-nâme'si", *Littera Turca, Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, 9/1, 1-30.

Sorumlu yazar/Corresponding author: Hasan AKGÜL, hakgul@bartin.edu.tr

GİRİŞ

II. Mustafa, 22. Osmanlı padişahı olup 1695-1703 yılları arasında hüküm sürmüştür. Bu dönemde Avusturya üzerine kendisinin de katıldığı üç büyük sefer düzenlenmiştir. Tahta geçtiği zaman Osmanlı Devleti, karada Avusturya'yla; deniz ve karada Venedik'le savaş hâlindeydi. Tahta geçtikten üç gün sonra yapacağı işleri anlatan bir hatt-ı hümayun yayımlayarak kendinden önceki padişahların sürdürdüğü zevk ve sefadan uzak duracağını belirtmiştir. Cülusunun ilk günlerinde Venedik donanmasını bozguna uğratan Osmanlı Devleti, Sakız Adası'nı Venediklilerden geri almıştır. Kırım Hanı da Lehistan'da başarı kazanınca Sultan Mustafa, cesaretlenerek ordunun başında sefere çıkma kararı almıştır. Bundan dolayı Edirne'ye geçerek sefer için asker toplanmasını emretmiştir. Hazırlıkların tamamlanmasıyla Sultan Mustafa komutasındaki Osmanlı ordusu Edirne'den Avusturya üzerine harekete geçmiştir. Cülusunun beşinci ayında başlayan bu seferi yaklaşık dört buçuk ay sürmüştür. Bu seferde, Lugos Muharebesi'nde Avusturya ordusunu yenilgiye uğratmıştır. Bu zaferden sonra II. Mustafa, "Gazi" unvanı almıştır. Yine bu sefer sonucunda Lipova, Lugoş, Şebeş, Cedvar, Şolimiş, Titel ve Bofça kaleleri fethedilmiştir. Kış mevsiminin başlamasıyla Sultan Mustafa, Kasım 1695'te İstanbul'a dönmüştür. Sultan II. Mustafa, ikinci Avusturya Seferi için Nisan 1696'da Macaristan'a doğru harekete başlamıştır. Osmanlı ordusu, Ağustos 1696'da Temeşvar yakınlarında Avusturya ordusu ile yapılan Ulaş (Olaschin) Muharebesi'ni kazandı. Sultan Mustafa ve ordusu Ekim 1696'da tekrar İstanbul'a dönmüştür. Bu sırada Karadeniz'e inmek isteyen Rusya da Kutsal İttifak'a katılarak Azak Kalesi'ni kuşattıysa da Kaplan Giray ile Kefe Beylerbeyi Mustafa Paşa'nın şiddetle karşı koymaları üzerine Ruslar geri çekilmek zorunda kalmıştır. Fakat kısa sürede hazırlıklarını tamamlayan I. Petro, Azak'ı nehirden ve karadan tekrar kuşatmıştır. İlk kuşatmada tahrip edilen kale fazla dayanamamış ve 7 Muharrem 1108/6 Ağustos 1696 tarihinde Ruslara teslim olmuştur. Sultan II. Mustafa, üçüncü Avusturya Seferi için, 20 Mayıs 1697'de Edirne'de 100 bin kişilik bir ordu toplayarak Avusturya üzerine harekete başlamıştır. Eylül 1697'de, bugün Sırbistan sınırları içinde bulunan Zenta'da, Savoylu Prens Eugene komutasındaki Avusturya ordusuyla karşı karşıya gelmiştir. Bu savaşta Osmanlı Devleti büyük bir bozguna uğramıştır. Zenta Muharebesi'nde veziriazam Elmas Mehmet Paşa, dört divan veziri, birçok eyalet beyi, 30 yeniçeri ağası ve yaklaşık 30 bin asker şehit olmuştur. Bu arada Venedikliler, Mora ve Dalmaçya'ya Lehistan ise Boğdan'a saldırmıştır. Aynı dönemde Rusya'nın başına geçen Deli Petro, ordusunu çağdaştırmış, boğazlardan Akdeniz'e inme ve Karadeniz'e egemen olma çabalarına girişmiştir. Son Avusturya seferinde Zenta Muharebesi'nde yenilgiye uğrayan Osmanlı Devleti İngiltere ve Hollanda'nın araya girmesiyle 26 Ocak 1699 tarihinde Karlofça Antlaşması'nı imzalamak zorunda kalmıştır. Bu antlaşmaya göre Banat ve Temeşvar haricindeki bütün Macaristan ve Erdel Prenslığı Avusturya'ya; Ukrayna ve Podolya Lehistan'a, Ayamavra ve Dalmaçya kıyıları Venediklilere bırakılmıştır. Bu antlaşma aynı zamanda Osmanlı Devleti'nin büyük ölçüde toprak kaybettiği ilk antlaşmadır. Bundan sonra Osmanlı Devleti'nin gerileme dönemi de başlamıştır. Bu arada Osmanlı Devleti ile Rusya arasında büyük mücadelelere sahne olan ve bu iki devlet arasında el değiştiren Azak Kalesi 1700 yılında yapılan İstanbul Antlaşması ile Rusya'ya geri verilmiştir (Özcan 2020: 275-280).

Sultan II. Mustafa, Osmanlı Devleti'nin kötü gidişâtını durduramamıştır. Tahta çıktığında verdiği sözleri yerine getiremeyen Sultan Mustafa, av partileri düzenlemiş, devlet işlerini de sadrazamlarına ve eski hocasına bırakmıştır. Bu durum ordu içinde hoşnutsuzluk yaratmıştır. Sultan Mustafa 1700 yılından sonra İstanbul'a dönmemiş ve Edirne'de ikamet etmiştir. Sonuçta İstanbul'daki askerler 1703 yılında bu duruma isyan ederek Edirne üzerine yürümüştür. Sultan Mustafa tedbir alıp yolları kapattırmissa da Edirne askerleri İstanbul'dan gelen orduya direnememiş ve dağılmıştır. Edirne'ye giren ordu Şeyhülislam Feyzullah Efendi'yi öldürmüş ve Sultan Mustafa'yı da tahttan indirmiştir. Tahttan indirilen Sultan Mustafa, 29 Aralık 1703'te vefat etmiştir.

Türk edebiyatında manzum tarih kapsamında değerlendirebileceğimiz manzum, mensur veya karışık olarak yazılan birçok eser bulunmaktadır. Bu tür eserler; fetih-nâme, zafer-nâme gazavât-nâme, selim-nâme, süleyman-nâme vs. türlerinde kaleme alınmıştır. Düşman mağlubiyetiyle sonuçlanmış bir seferi veya zaferi konu edinen zafer-nâmeleri, başlangıcından sonuna kadar bir yerin, şehrin veya kalenin alınmasını ihtiva eden fetih-nâmeleri, bir gazayı ya da akını konu eden gazavât-nâmeleri, hatta fethi gerçekleştiren padişahların adlarıyla anılan Selim-nâme ve Süleyman-nâmeleri hem konu hem de üslup bakımından birbirinden ayırmak mümkün değildir. Umumi tarihlerin dışında pek çok çeşidi görülen bu eserlerin başlıkları da böyle bir tasnif yapmayı zorlaştırmaktadır (Aksoy, 1997, s. 9-10). Söz konusu türlerde Türkçe, Arapça ve Farsça yazılan birçok eser mevcuttur. Çalışmamıza konu olan "zafer-nâme" de bunlardan biridir. Çalışmamızda Sultan II. Mustafa'nın I. Avusturya Seferini konu edinen bu eseri, tanıtıp şekil ve muhteva bakımından inceleyeceğiz. Çalışmanın sonunda eserin transkripsiyonlu metnini vereceğiz.

1. Zafer-nâme¹

XVII. yüzyılın sonlarında Sır Kâtibi Mustafa Nedim tarafından kaleme alınan *Zafer-nâme* Sultan II. Mustafa'nın I. Avusturya Seferi'ni konu edinmektedir. Haziran 1695'te başlayıp Kasım 1695'te sona eren sefere katılan müellif, gidiş ve dönüş güzergâhında konaklanan bütün menzillerin ismini, hangi tarih ve saatte konaklandığını, fethedilen kaleleri günü gününe kaydetmiştir. Mustafa Nedim, bu eseri önce özet olarak yazdığını ve sonrasında tamamladığını ifade ederek tarihi olayları manzum olarak kaleme almanın kolay olmadığını dile getirmiştir. Ayrıca Silahdar Mehmet Ağa ve Abdi Paşa'nın da bu seferi de kapsayan ayrıntılı birer tarih kitabını mensur olarak yazdığını dile getirmiştir.

Yazarmış 'Abdî Pâşâ dahı ba'zı vâkı'âtı lîk

Çatı müşkil görünür bu sefer ahvâli manzûmâ (b. 344)

¹ Sultan II. Mustafa'nın I. Avusturya Seferi'nin konu edinen Zafer-nâme üzerine, Gamze Beşenk tarafından Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi'nin 47. sayısında bir makale yayımlanmıştır (Beşenk 2022: 765-812). Beşenk, çalışmasında eserin transkribini yapmıştır. Değerlendirme kısmında ise tarihi bilgilerin yanı sıra daha çok eserin muhtevası üzerinde durmuştur. Bizim çalışmamızda ise eser, farklı bir bakış açısıyla hem muhteva hem de şekil bakımından incelenmiştir. Çalışmamızın bir diğer farkı ise ordunun sefer gidiş-dönüşünde konakladığı menzillerin bugünkü adları ve konumları tespit edilip dipnotlarda belirtilmesidir.

Zehâb u hem iyâbını o şâhîñşâh-ı ğâzîñüñ
Sürü' etmiş idim her birini tebyîne icmâlâ (b.345)

Bi-ğamdi 'llâh tamâma irdi ağsen vech ile lâkin
Hüner manzûr-ı 'âlîde pesend olmağdadır mağzâ (b.346)

Hâş oğalı Muhammed Ağa *Nuşret-nâme* nâmıyla
Cedîden yazdı bir târîh-i ra'nâ cümle menşûrâ (b.348)

1.1. Eserin Müellifi

Biyografik kaynaklarda hayatı hakkında bilgi bulunamayan Mustafa Nedîm'in nerede ve ne zaman doğduğu bilinmemektedir. İncelediğimiz bu eserinde yedi defa mahlasını zikreden müellif, "Sır Kâtibi"² olduğunu açıkça dile getirerek savaşta padişahın yanında bulunduğunu ifade etmektedir:

Nedîm-i zâruñ ise *ğabza-i şemşîr* destinde
Ğafadârân-ı Sulţân'dan idi pîr u peleng-âsâ (b.201)

Uğurlu dir isem bu menzile lâyıkdırır zîrâ
Nedîm'i kâtib-i esrâr kıldı şâh-ı 'adl-ârâ (b.269)

Velî sır kâtibi olan *Nedîm Ağa'*nuñ eţvârı
Devât-ı pâdişâhî ile oldı bülbül-i ğûyâ (b.373)

Sır Kâtibi olan Mustafa Nedîm'in iyi bir eğitim aldığı anlaşılmaktadır. Çünkü sır kâtipleri son derece güvenilir ve mâhir kâtipler arasından seçilir, bunların dinî ilimler konusunda bilgili, tarih ve nesep ilmine vâkıf, edebiyat alanında yetişmiş kimselerden olmasına dikkat edilirdi (Ayvaz 2009: 116-117). Eserinde bu bilgi dışında hayatıyla ilgili herhangi bir bilgiye yer vermeyen müellifin ne zaman vefat ettiği de bilinmemektedir. Bu eser dışında Nedîm'in herhangi bir eseri tespit edilemedi. Ancak Sır Kâtibi olduğundan hareketle Mustafa Nedîm'in bu eserini padişahın özel kâtibi olduğu ve padişahın mazharlarına ihsan olmak istediği için kaleme aldığı söylenebilir. Bundan dolayı başka eser kaleme almamış denilebilir.

² Padişahın özel kâtibi. Ayrıntılı bilgi için bk. Fikret Sarıcaoğlu, Sır Kâtibi, Dia. C.37, 117-118.

1.2. Zafer-nâme'nin Yazılış Sebebi ve Yazılış Tarihi

Eserde şair, eserini niçin kaleme aldığını belirtmemiş. Ancak müellifin sır kâtibi olduğundan hareketle eserin padişahın emriyle kaleme alındığı söylenebilir. Çünkü padişahın özel kalemi olan sır kâtipleri ya aldıkları sözlü talimat üzerine ya da kendiliğinden bu tür eserler vücuda getirmişlerdir (Sarıcaoğlu, 2009, 117:118). Mustafa Nedim, bu eseri kaleme aldığı için beklenti içine girmiş ve padişahın rütbesinin yükseltilmesini arzu etmiştir:

Nedîm'ün himmeti kendüye 'âlî olduğu için

Diler ba'd-ı zamân dil-hâhî üzre rütbe-i 'ulyâ (b.343)

Eserin ketebe kaydında telif tarihiyle ilgili herhangi bir bilgi yoktur. Ancak müellif, Sultan II. Mustafa döneminde, 20 Haziran-3 Kasım 1695 tarihleri arasında gerçekleşen I. Avusturya Seferi'ni günü gününe kaydetmiştir. Bundan hareketle eserin en geç 1695 yılının sonlarında kaleme alındığı söylenebilir.

1.3. Zafer-nâme'nin Şekil ve Muhteva Bakımından İncelenmesi

1.3.1. Nazım Şekli: Zafer-nâme kaside nazım şekliyle kaleme alınmıştır. Toplam 377 beyitten oluşan eser klasik kasidenin bütün özelliklerini yansıtmamaktadır. Tarihî bir konuyu anlatmak için bu nazım şeklini tercih eden müellif, eserinin ilk birkaç beytini Sultan Mustafa'nın övgüsüne ayırdıktan sonra asıl muhtevaya geçmektedir. Dua bölümüyle eserini bitirmektedir.

1.3.2. Vezin ve Kafiye: Mustafa Nedim, eserini hezec bahrinin "mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün" kalıbıyla kaleme almıştır. Vezin uygulamasında başarılı olduğu söylenemez. Bunda eserinde kullandığı Batı kökenli yer isimlerinin de etkisi vardır. Zira bazı yerlerde vezni uyduramayan müellifin sık sık imaleye başvurduğunu görmekteyiz. Bunun dışında vasl ve med gibi yöntemlere de başvurmuştur. Özellikle bazı Türkçe kelimelerde med yapması dikkat çekmektedir:³

Nice yıldan beri kâfirle ceng itdim bi-ğamdi'llâh

Baş al)dım baş virdim vermedim taş kâfir ammâ (b.53)

Sekiz aldım babañdan şimdi dört kal'a ziyâdeyle

Kı(z o)ğlan kız teslim eyledim sen şâha ma'mûrâ (b.55)

Çü(n on) beş gün oturağ oluben ol cây-ı me'mende

Yedi günde yapılan köpriyi bir geçmişiz yevmâ (b.99)

Anîñ için oturağ oldu bu câ-yı vecel içre

Ki 'asker yapça yapça cem' oluben çekmeye îzâ (b.154)

³ İmale yapılan yerlerde sadece imale yapılan sesler ve med yapılan Türkçe kelimeler "İtalik" gösterilmiştir. Vasl olan yerlerde ise "(" işaretini kullanılmıştır.

Lipova Şolimiş Bofça Şebeş Luğoş Titel Cedvar

Bu yıl tâbûr ile feth oldu bunlar darben u kahrâ (b.225)

Geçince Yantura Şuyı'nı cisr ile Çayırköy'ü

Göründi hayli dağlar aşdıkdan sonra pâ deryâ (b.285)

Mustafa Nedim, "Edirne, İstanbul, Belgrad, İskender, İstikbal" gibi kelimeleri vezne uydurmak için "Edrene, Sitanbul, Beligrad, Sikender, Sitikbal" şeklinde yazmıştır.

Çerâğ-ı nûr-pâş-ı mülk ü millet übbehet-pîrâ

Şeref-yâb eyledikde *Edrene* şehrin sa'âdetle (b.17)

Âlây ile seher rahş-ı hümâyûna süvâr olup

Beligrad'a duhûl itdi şehinşâh-i *Sikender-râ* (b.81)

Şehinşâh-ı cihân-bânuñ kudûmı müjdesi ile

Ahâlî-i *Sitanbul* hak budur ki oldılar ihyâ (b.246)

Sitikbâle gelüp Voyvoda-yı Eflâk Koştanin

Memerr-i 'asker-i İslâm'a kul(a)ğuz oldu tâ Kula (b.260)

Müellif, bazı mısralarda vezni uyduramamıştır. Vezin bakımından kusurlu olan bu mısralar aşağıda italik olarak gösterilmiştir:

Donanması bozulup kâfir-i dûzah-ı karînüñ [hep]

Sakız oldu dehân-ı ehl-i İslâm içre zevk-ârâ (b.9)

Rumili Beglerbegisi oldum didi bâ-ğat idüp tedbîr

Bu cengde kapucular kethudâs'olan Hasan Ağa (b.181)

Müellif eserinde redif kullanmamıştır. Eserin ilk beytinde "ârâ" ve "pîrâ" kelimeleriyle kafiyeyi oluşturan müellif daha sonraki beyitlerin ikinci mısralarında kafiyeyi sadece elif (I) harfinden oluşturmuştur. Kafiye için genellikle sonu elif (I) harfiyle biten Arapça ve Farsça kökenli kelimeleri tercih eden müellif bazı beyitlerde sonu kısa ünlüyle biten Türkçe kelimeleri elif (I) harfiyle yazarak kafiyeyi oluşturmuştur. Birkaç beyitte de Batı kökenli kelimeleri aynı yöntemi kullanarak kafiyeye uydurmuştur:

Te'âla'llâh zihî sultân-ı 'âli-ğadr u mülk-ârâ
 Hüdâvend-i mu'azzam pâdişâh-ı salţanat-pîrâ (b.1)

Bir âhû-beççe şaydıyla be-vâdî vü şahârâda
 Tek û pû iderek geldik perâkende *Perakin'a* (b.73)

Morova Şuyı'ını cîsr-i 'azîm ile 'ubûr idüp
 Cemî'-i 'askere ârâmgâh oldu *Yağodina* (b.74)

Burada 'asker-i İslâm'ın mürûr idecegi yolda
 İki haydûdî urdılar kazığa karşı *karşuya* (b.75)

Seher çalkup giderken yol yañılınca kulağuzlar
 Nice top u cebe-hâne batağda kaldılar bata (b.121)

Müellif birçok yerde de tenvinli okunması gereken kelimeleri tenvinsiz kullanarak göz kafiyesi oluşturmuştur:

Resûl-i ekremün sancagın eţrâfında ba'd-ez-şâm
 Üç oţadan fetih-h'ânân ta'yîn oldu *tecdîdâ* (b.30)

İki gün oturağ oldu o câ-yı râhat-efzâda
 Haber geldi **Titel Kal'ası**'nı da aldılar *darbâ* (b.157)

Şafer ayınñ on ikinci rûz-ı erbi'â içre
 Muğâbil oluruz luğf-ı Hağ ile deyu *tağmînâ* (b.162)

1.3.3. Zafer-nâme'nin Muhtevası: Eserin başında "Zafer-nâme-i Gâzî Sultân Mustafâ Hân bin Ebû Feth-i Sâni Gâzî Sultan Mehemed Hân-ı Râbi'" başlığı bulunmaktadır. Ardından besmele ve Hz. Peygamber'e salat u selam ile eserine giriş yapan müellif, Sultan Mustafa'yı birkaç beyitle övmektedir. Akabinde, Sultan Mustafa'nın cülus tarihini vererek 1695 yılında gerçekleşen I. Avusturya Seferi'ni anlatmaya başlamıştır. Gidiş ve dönüş güzergâhında konaklanan bütün menzillerin ismini, hangi tarih ve saatte konaklandığını, fethedilen kaleleri günü gününe kaydetmiştir. Müellif, dua bölümüyle eserini bitirmiştir. Toplam 377 beyitten oluşan eserin sonunda "fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün" vezinlerinde yazılmış biri 10, diğeri 9 beyitten oluşan iki gazel bulunmaktadır. Bu gazellerden birincisinin 1 ve 7. beyitleri Nedîm'in "Mâ'il oldum bir siyeh-çerde cüvân-ı şeb-

reve / Tâk-ı ebrûsun görenler benzedir mâh-ı neve (Macit, 2012:197)" matlaiyla başlayan nazmindan alınmıştır. İkinci gazel ise Nedim'in "Rûy-ı meh-tâbın ne dem görsem gelir kalbe neşât / Tâ ezelden etmiş ey meh-rû seninle irtibât (Macit, 2012:283)" matlaiyla başlayan gazelinin sonuna iki beyit eklenmesiyle oluşturulmuştur.⁴ Eserde anlatılan başlıca olaylar şöyledir:

Daha önce Venediklilerin eline geçen Sakız Adası, Sultan II. Mustafa'nın cülusunun dördüncü gününde geri alınır. Sultan Mustafa, cihada çıkmak için asker toplanmasını emreder. Sefer hazırlıkları bitince İstanbul'dan yola çıkan ordu, Edirne'ye hareket eder. Edirne'de coşkulu bir törenle karşılanan ordu, burada bir müddet konakladıktan sonra 8 Zilkade 1106/20 Haziran 1695 tarihinde tekrar harekete geçer. Filibe-Sofya-Belgrad güzergâhından ilerleyen ordu Muharrem 1107/Ağustos 1695 yılında Belgrad'a ulaşır. Burada devlet erkânıyla yapılan istişarede Tımişvar'a hareket etme kararı alınır. Ordunun geçişi için Tuna Nehri üzerine bir köprü yapılması emredilir. Yedi günde muazzam bir köprü inşa edilir ve ordu Tuna'nın karşı yakasına geçer. Sultan Mustafa ve ordusu bir müddet sonra Tımişvar'a varır. Burada devlet erkânı ve âlimlerle yapılan istişarede o sene fethedilecek yerler belirlenir. Ordu, evvela Lipova Kalesi üzerine harekete başlar. İki günlük zahmetli yolculuktan sonra ordu, 28 Muharrem 1107/8 Eylül 1695 tarihinde Lipova yakınlarında karargâh kurar. Ardından kaleye hücum başlar ve ilk hamlede kalenin varoşu alınır. Ancak iç kalenin fethi mümkün olmadığı için iç kale toplarla yıkılır ve Lipova Kalesi tamamen fethedilir. İçinden çok miktarda mühimmat ele geçirilir. Kale fethedilince Sultan Mustafa askerlere ihsanlarda bulunur. Fetih haberi İstanbul'a gönderilir. Bu arada Tatar Hanı da askerleriyle orduya katılır. Bu fetihten sonra ordu Tımişvar'a döner ve iki gün dinlendikten sonra Lugoş'ta mevzilenen Veterani kumandasındaki Avusturya ordusunun üzerine yürür. Tımiş Nehri yakınlarında yapılan şiddetli savaşı Osmanlı ordusu kazanır. Kumandan Veterani yaralı olarak savaş meydanından kaçır. Ama yolda yakalanıp öldürülür. Bu savaş sonucunda Lugoş Kalesi fethedilir. Düşmanların bütün mühimmatını bırakıp terk ettikleri Şebeş Kalesi de ele geçirilir. Bu fetihten sonra birkaç kale daha fetheden Osmanlı ordusu, kış mevsiminin bastırmasıyla İstanbul'a dönmek zorunda kalır. Tuna Nehri'nin kenarından geçen güzergâhı takip eden ordu Bulgaristan üzerinden Edirne'ye oradan da İstanbul'a ulaşır. Osmanlı ordusu, İstanbul'da büyük bir coşkuyla karşılanır. Toplamda 4 ay 14 gün süren bu sefer sonucunda Lipova, Lugoş, Şebeş, Cedvar, Şolimiş, Titel ve Bofça kaleleri fethedilir.

1.4. Dil ve Üslup Özellikleri

Zafer-nâme, 17. yüzyılın sonlarında kaleme alınan bir eserdir. Bu yüzyılda Osmanlı Türkçesi'nde Arapça ve Farsça kökenli kelime ve gramer unsurları yoğun olarak kullanılmıştır. Öyle ki bazı eserlerin dilinde Türkçe olarak sadece fiiller, ekler, edatlar vs. yer almıştır. Mustafa Nedîm de eserinde dönemin anlayışına uygun bir dil kullanarak eserinde Arapça ve Farsça kökenli kelime ve gramer unsurlarına daha fazla yer vermiştir. Özellikle eserin girişindeki beyitlerde ve övgünün söz konusu olduğu kısımlarda Türkçe kelimeler yok denecek kadar azdır:

⁴ Beşenk (2022: 765-812), çalışmasında Nedim'den alınan bu iki manzumenin çalışmamızın müellifine ait olduğu yanlışına düşmüştür.

Te'âla'llâh zihî sultân-ı 'âli-ğadr ü mülk-ârâ
 Hüdâvend-i mu'azzam pâdişâh-ı salţanat-pîrâ (b.1)

Güzîn-i şehriyârân-ı cihâd-âyîn-i 'Osmânî
 Semiyy-i mefhar-ı 'âlem cihân-bân ü cihâd-ârâ (b.2)

Sikender-ğadr Sultân Muştafâ ibn-i Mehemmed Hân
 Geçince taht-ı nuşret-bahta mesrûr oldu hep dünyâ (b.3)

Bu iğbâl ü bu şevketle o şâh-ı qahramân-şavlet
 Ümîd oldur ki ide salţanat aħkâmını icrâ (b.5)

Ayrıca müellif, çok sayıda Batı kökenli kelime kullanmıştır. Bu kelimelerin çoğu yer ismi olsa da birkaç şahıs ismi ve "ceneral, pandor, voyvoda" gibi kelimeler de kullanmıştır:

Bu yollarda olan *pandorlar*⁵ cümle dil-âverdir
Qolar'ın⁶ qulları daħı tüfenk-endâz ü çâpık-pâ (b.78)

İki *cenrâl*/beş biñbaşı bir beg-zâde qatl oldu
 Deyu feryâd itmişler *Seben*'de⁷ kâfir-i ħod-râ (b.175)

Sitiqbâle gelüp *Voyvoda*-yı Eflâk *Qoştanin*
 Memerr-i 'asker-i İslâm'a qulağuz oldu tâ *Qula*⁸ (b.260)

Eserde "top, tüfek, humbara, barut, gülle, kılıç, bıçak, cebe, cevşen, hançer..." gibi savaş araç gereçleri ile ilgili çok sayıda kelime kullanılmıştır:

Aqîbinde cemî'ân enderûn-ı şehriyâr ile
 Olan qilmân *cebe* ve *cevşene* qarq oldu ser-tâ-pâ (b.28)

⁵Osmanlılar zamanında Rumeli'de derbentçi, kır bekçisi gibi koruma ile görevli kimse (<http://lugatim.com/s/PANDOR%E2%80%93PANDUR>).

⁶Bugünkü adı Koları olup Sırbistan'da Tuna Nehri'ne yakın bir yerleşim yeridir.

⁷Hırvatistan'da bulunan ve bugünkü adı Sibenik olan şehirdir.

⁸Bulgaristan'ın Vidin iline bağılı bir şehir.

Çudûm-i pâdişâh için atıldı çal'adan *toplur*
Şadâdan lerz-nâk oldu gerek şib ü gerek bâlâ (b.69)

İçinden çıktı kırk dört pâre *top-ı* memleket-âşûb
Ki her biri birer çal'a dögerdi ger bahâ olsa (b.134)

Yedi yüz *humbara* on biñ *yuvarlak* kırk biñ *gülle*
Barut kaçâr üç biñ on yedi biñ *çavdar-ı a'lâ* (b.135)

Kılıç şakırdısından işidilmez oldu gayri şey
Şorar iseñ Hudâ bilür ne deñlüdür deyü katlâ (b.177)

Bunı kâfir metîn idüp cidâle hâzır olmuşken
Bilâ-*top* u *tüfeng* u *humbara* virdi bize Mevlâ (b.217)

Dilin ağır olduğu beyitlerde çok sayıda terkip bulunmaktadır. Kullanılan terkiplerin geneli Farsça tamlama kuralına göre yapılmıştır. Az da olsa Arapça kurala göre yapılan terkipler bulunmaktadır. İkili tamlamaların yanı sıra ikiden fazla unsurdan oluşan tamlamalar da mevcuttur. Ayrıca çok sayıda Farsça bileşik isim ve sıfat da bulunmaktadır.

Serîr-i şevket u şânuñ *cihâd-ârâ* Nerîmân'ı
Sipîhr-i salânatda *mîhr-i âlem-gîr* ü *âlf-câ* (b.4)

Ol *ümmü'l-mü'minîn* ol *zerretü'l-tâc-ı şehinşâhî*
Çerâğ-ı nûr-pâş-ı mülk ü *millet übbehet-pîrâ* (b.16)

Meh-i nev gibi olsun devlet u 'ömri terak্কîde
Be-ħağğ-ı fâhr-ı âlem hem *be-ħağğ-ı a'zam-ı esmâ* (b.340)

Ola düşmenleri *mağhûr-ı kahr-ı tîğ-i bürrânı*
'İbâdu'llâh *râhat-bahş* ola ol *sâye-i Mevlâ* (b.341)

Mustafa Nedîm, her ne kadar Arapça ve Farsça unsurların ağırlıklı olduğu bir dil kullansa da atasözü, deyim ve halk deyişlerine de yer vererek anlatımına güç ve zenginlik katmıştır:

Donanması bozulup kâfir-i dûzah-ı karînuñ [hep]

Sakız oldı dehân-ı ehl-i İslâm içre zevk-ârâ (b.9)

Yeñihân'a egerçi geldik ammâ göç yarağın kııl

Misâfir-hâne-i 'âlemde her konan göçer zîrâ (b.46)

Bi-ğamdi'llâh emîn oldı bu yollar şerr-i a'dâdan

Kökünden kuruya düşmen hemîşe qahr ide Mevlâ (b.116)

Bunuñ bayrağı altından tutuldı nice kâfirler

Velî bunuñ izi tozına kimse irmedi aşlâ (b.142)

Ğuzâtuñ ekşerinüñ gözlerinden aqdı kanlu yaş

İnan vallâhi billâhi hilâfım yoqdurur aşlâ (b.185)

Çoq âdem mâl ile cândan cüdâ oldı bu râh içre

Gemide mâl bulmuş mağribiye döndiler ammâ (b.249)

Dağı yüzi qarasıyla firâr itmiş bi-ğamdi'llâh

Azaq üstine istilâ iden küffâr-ı dûzah-câ (b.263)

Kişinüñ aqçe yâridir enîs-i gam-güsâridir

Şakın yoğise aqçe yâre varma gelme bî-pervâ (b.284)

Müellif, savaş meydanını tasvir ederken gerçekçi ifadeler kullanmıştır. Savaş o kadar şiddetli ki kılıç sesinden başka ses işitilmemekte, çoğu asker baş almış, savaş meydanı kellelerle dolmuş, nehir kan kırmızı akmış, yakın zamanda düşman askerleri böyle yenilgi yaşamamış, ölen düşman askerlerinin sayısını ancak Allah bilir:

Yapıldı küştelerden püşteler gören olur hayrân

Kızıl kana boyandı pîşegâh-ı hayme-i hadrâ (b.129)

Hücûm etdikde birden h̄amle-i evvelde ğâziler
Şadâ-yı Allâh Allâh ile doldı vâdî-i ğabrâ (b.170)

Yürüdü k̄ol k̄ol 'asker girdi t̄abûr içine yekser
Getürdi niçe server ser olundı sîm ü zer i 'tâ (b.171)

Arada h̄ayli ceng oldı çoĝu baş virdi baş aldı
Şoñunda itdi manşûr 'asker-i İslâm'ı ol Mevlâ (b.173)

Kılıç şakırdısından işidilmez oldı ğayri şey
Şorar iseñ Hudâ bilür ne deñlüdür deyü katlâ (b.177)

Pür oldı kellelerden küştelerden Baçka meydânı
Tımış Nehri kıızıl kan ile ceryân itdi nev'-i mâ (b.178)

Zamân-ı akreb içre böyle göz açdırmamaĝile
Bu tîĝ-i bî-dirîĝi yememişdi kâfir-i bed-râ (b.179)

Sonuç olarak, Zafer-nâme 17. Yüzyılın sonlarında kaleme alınmış kısa bir eserdir. Devrin dil anlayışına uygun olarak Arapça ve Farsça kökenli kelimeler daha yoĝundur. Eserde geçen Batı kökenli yer adları da azımsanmayacak sayıdadır. Hatta müellif, bazı yer adlarıyla kelime oyunları yapmıştır. Eserde genel olarak anlaşılır bir dil hâkimken, bazı beyitlerde dilin aĝırlaştığı görölmektedir. Eserde anlatılan konudan dolayı sanat kaygısından uzak bir üslup kullanılmıştır. Bundan dolayı şairin, sanat yapmaktan ziyade Sultan II. Mustafa'nın I. Avusturya Seferi'ni manzum bir şekilde nazmetme amacı güttüğü söylenebilir.

1.5. Eserde Geçen Yer Adları

Eserin dikkat çeken özelliklerinden bir tanesi de Osmanlı ordusunun sefere giderken ve seferden dönerken geçtiği güzergâhta yer alan yerleşim yerlerinin adlarının yazılmasıdır. Genellikle yerleşim yerlerinin adını yazan Mustafa Nedim, kimi zaman da nehir, tepe, çay, ova vs. isimlerini de yazmıştır. Bu yer adlarının büyük çoğunluğu bugünkü Bulgaristan, Sırbistan ve Romanya sınırları içerisinde yer almaktadır. Metinde toplamda 117 yer ismi geçmektedir. Bunlardan birkaçı hariç hepsinin adları, "*Kaynaklarıyla Osmanlı Coğrafyası Yer Adları*" ve "*Osmanlı*

Yer Adları" kaynaklarından ve diğer yardımcı kaynaklardan, bugünkü konumları ve adları da <https://www.google.com/maps> internet sayfasından tespit edilip dipnotta belirtilmiştir.

1.6. Nüsha Tavsifi

Eserin tespit edilen tek nüshası, Millet Kütüphanesi Ali Emiri Manzum 1343 numarada kayıtlıdır. Harekesiz nesihle kaleme alınan nüsha, 10 varak olup her varakta 23 satır bulunmaktadır. Nüshada yer adları kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Nüshanın cetvelleri yaldızlı, başlığı müzehhep, cildi koyu kahverengi meşin, şemseli ve köşebentlidir. Nüshanın sonunda vakıf mührü vardır.

2. Zafer-nâme'nin Transkripsiyonlu Metni^{***}

Zafer-nâme-i Gâzî Sultân Muştafa Hân bin Ebû
Feth-i Şânî Gâzî Sultân Mehemmed Hân-ı Râbî'
Bî'smillahi'r-raḥmâni'r-raḥîm el-ḥamdü li'llâhi
rabbi'l-'âlemin ve's-şelâtu ve's-selâmu
'ala seyyidinâ Muhammedin ve âlihi ve şaḥbihi
ecma'in eṭ-ṭayyibîne eṭ-ṭâhirîn

Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün/Mefâ'ilün

1. Te'âla'llâh zihî sultân-ı 'âli-kadr u mülk-ârâ
Hudâvend-i mu'azzam pâdişâh-ı salṭanat-pîrâ (1b)

Güzîn-i şehriyârân-ı cihâd-âyîn-i 'Oşmânî
Semiyy-i meḥar-ı 'âlem cihân-bân ü cihâd-ârâ

Sikender-ḳadr Sultân Muştafâ ibn-i Mehemmed
Hân
Geçince taḥt-ı nuşret-baḥta mesrûr oldı hep dünyâ

Serîr-i şevket u şânuñ cihâd-ârâ Nerîmânı
Sipîhr-i salṭanatda mihr-i 'âlem-gîr ü 'âli-câ

5. Bu iḳbâl ü bu şevketle o şâh-ı ḳahramân-şavlet
Ümîd oldur ki ide salṭanat aḥkâmını icrâ

^{***} Metin oluşturulurken transkripsiyon alfabesi dikkate alınarak hazırlanmış, nüshanın varak numaraları metnin sağ tarafında gösterilmiştir. Nüshada olmayıp tarafımızdan eklenen kısımlar da köşeli parantez içinde gösterilmiştir. Vezin ve anlam gereği bazen kelimelerin yeri, anlamı bozmayacak şekilde değiştirilmiş, bu değişiklikler dipnotta gösterilmiştir. Mürekkep bulaşmasından veya nüshanın tahrip olmasından dolayı okunamayan yerler (?) şeklinde gödterilip dipnotta belirtilmiştir. Düzeltilemeyen vezin kusurları dipnotta belirtilmiştir. Vezin ve söyleyiş gereği birleşik kelimelerin oluşumunda düşen vokaller (') işaretiyle gösterilmiştir. Örnek: Ki ol = K'ol. Farsça, tekrar edilen kelimeler arasına giren ekler, her iki kelimeye kısa çizgi (-) ile birleştirilmiştir. Örnek: yek-be-yek. Türkçe eklerde metindeki vokallerin yazımına uyulmuş, vokali olmayan ekler dönemin dil özelliklerine göre okunmuştur. Sonu "p" ile biten Türkçe ekler nüshadaki gibi "ب" harfiyle değil, "p" ile yazılmıştır.

Çü biñ yüz altı sâliniñ Cemâziye'l-âḥirinde
Yigirmi'kinci yekşenbih günü ol Hüsrev-i heycâ

Sa'âdetle cülûs itdikde taḥt-ı mülk-i İslâm'a
'Adûdan intikâma şarf-ı himmet itdi bi-pervâ

Cülûs-i meymenet-me'nûslarından yevm-i râbî'de
Zafer-yâb itdi deryâda gûzâtı Ḥazret-i Mevlâ

Donanması bozulup kâfir-i dûzaḥ-ḳarînuñ [hep]
Saḳız oldı dehân-ı ehl-i İslâm içre zevḳ-ârâ

10. Cülûs ile Saḳız Adası feth-i tâhir olunca (1106)
Nizâma yüz tûtup tecdîde âgâz eyledi dünyâ

O sultân-ı 'atâ-perver o şâh-ı ma'delet-güster
Şürûṭ-ı dîn ü devlet üzre oldı salṭanat-pîrâ

Alup ḥâme mübârek destine evvel Ḥaremeyne
Cedîden şurre ta'yîn itdi bâ-ḥaḥṭ-ı şerîf-inşâ

Beşinci gün ki pençşenbih idi iḥrâc olup şurre
Emîni giydi saḳabaşılarda ḥil'at-ı zîbâ (2a)

Şeşem cum'a günü şemşîr-i 'âlem-gîr ḳuşanmağçün
Âlây ile gidilüp Eski Câmî' oldı nûr-efzâ

15. Bu ešnâda olunup 'izzet ü devlet ile da'vet
Cenâb-ı Vâlide Sultân-ı ferruḥ-baḥt-ı sa'd-efzâ

Ol ümmü'l-mü'minîn ol zerretü'l-tâc-ı şehinşâhi
Çerâg-ı nûr-pâş-ı mülk ü millet übbebet-pîrâ

Şeref-yâb eyledikde Edrene¹ şehrin sa'âdetle
Olup erkân-ı devlet cümle istiḳbâline pûyâ

Şeh-i 'âlem muḳaddem şevket ü iclâl ile bindi
'Azîmet eyledi ikrâma var iken ḳatı sermâ

Mübârek pâyine rû-mâl idüp ta'zîmle oldı
Du'â-yı ḥayrına maḫzar ḥuḳûḳun eyledi icrâ

¹ Edirne. Vezin gereği Edrene şeklinde okunmuştur.

20. Bu ta'zîmi görünce halk-ı 'âlem hep du'â kıldı
Pesend itdi dil ü cân ile ehl-i 'âlem-i bâlâ

O emr-i pür-şerefden sonra 'azm idüp cihâd üzre
'Umûmen taşra çıkmak için oldı 'askere inhâ

Mübârek mâh-ı şa'bânüñ üçüncü yevm-i şenbihde
Çıkup tûğ-ı şehinşâhî olındı kâ'ide-icrâ

Şalâ olmışdı erbâb-ı gazâyâ şarķan u garben
Hücûm itdi dilîrân-ı cihân seyl-i 'arem-âsâ

Meh-i rûze irişüp on beşinci gice iftârda
Miyâh-ı hırķa-i sultân-ı kevneyn oldı rûh-efzâ

25. Yigirm'ikinci pençşenbe günü 'izz ü sa'âdetle
Otaķ-ı zer-niâtâķı kıldılar zîbende-i şahrâ

Meh-i şevvâluñ on beşinci şenbih gün âlây oldı
Livâsın şehriyâr-ı enbiyânüñ itdiler a'lâ

Şeh-i Bathâ² vü Yesrib³ kahramân-ı maşrık u
mağrib
Zırh-pûş oluben taķdı⁴ miyâna tîğ-i hûn-efşâ

'Aķibinde cemî'ân enderûn-ı şehriyâr ile
Olan gilmân cebe ve cevşene garķ oldı ser-tâ-pâ

Âlây ile nüzûl itdikde otaķ-ı hümâyûna
Kaźâ-yı Edrene oldı bilâ-şübhe behişt-âsâ

30. Resûl-i ekremüñ sancağın etrâfında ba'd-ez-şâm
Üç oţadan fetih-h'ânân ta'yîn oldı tecdidâ

Du'â eylerdi giryân sûre-i fethiñ 'aķibinde
İmâm-ı evvel ü şânî ol iki şâhib-i taķvâ

Mühimmât-ı sefer itmâmına sa'y-ı belîğ üzre
Yigirm'üç gün tevâķkuf idüp oldı pür-şeref şahrâ

Kemâl üzre gazâyâ niyyet idüp 'azm-ı rezm ile
Kemâl Çayırı⁵ na' kurdı otağı şâh-ı mülk-ârâ

Çü il geçdügi köpriden göründi biz dahı geçmek
Görinince çehâr sâ'atde **Cisr-i Muştafâ Pâşâ**⁶

² İslam'dan önce Kureyş kabilesinin bir kısmının yaşadığı bölgenin ismi.

³ Medine

⁴ Bu kelime eserde "takındı" şeklinde yazılmıştır. Ancak anlam ve vezin gereği yazdığımız şekilde olmalıdır.

⁵ Sefer sırasında Edirne yakınlarında ordunun konakladığı yer. Bugün bu mekânda Edirne'ye 18 km uzaklıkta bulunan Kemalköy adında bir köy var.

⁶ Bugünkü adı Svilengrad olan kasaba.1528-29 yıllarında Çoban (ya da Damat) Mustafa Paşa, Edirne ile Filibe arasında Mimar Sinan'a büyük bir köprü yaptırıp 1559-60 yıllarında -yanında cami ve imaret bina edilince- burası Müslümanlarca canlandırıldı. Cisr-i Mustafa Paşa (Mustafa Paşa Köprüsü) adıyla bir kasaba durumuna

35.Çıkup bir gürg **Harmanlı**⁷ yolunda bîşe-zârından
Girizân oldı kûha irmedi bir esb-i çâpük-pâ (2b)

Sipâhân u silahdârân sağ u soldan zînet ile
Uzunc'âbâd⁸ gûyâ kıldılar pür-lâlezâr-âsâ

Meded kıyma dimişken kıyma kıyma eyledi bağrım
Kayalı⁹ da kâya bakışlı bir şehbâz-ı bî-pervâ

Şikâr edince at sürdük nice deşt ü beyâbânda
Papaslı¹⁰ menzilini eyledi ol gice herkes câ

Şeh-i devrân süvar olduğı dem ol raşş-ı mecnûna
Kudûmiyla münevver oldı **Filbe**¹¹ şehri ser-tâ-pâ

40. Biniş kıldıkda sultân-ı zamân **Çigdem**
Depesi¹² ne

Harâretle 'ataş çigdem-veş itdi niceyi maħzâ

Oturaķ oldı on gün râhat itdi 'asker-i İslâm
Pür oldı lâle-âsâ haymelerle dâmen-i şahrâ

Tatarbazarcığı¹³ na geldik ammâ keşret-i tozdan
Yirüñ bir katı kalkdı âsumân etrâfına gûyâ

Yeñiköy¹⁴ e gelindi eskiden kondukları yirde
Konup âb u hevâsın buldılar gâyetde rûh-efzâ

Gelindi **İhtiman**¹⁵ **Kapulu Derbendi**¹⁶ yolından
İki etrâfi ser çekmiş semâyâ kûh-ı Kâf-âsâ

45. Bu derbendi bu vâdide görenler dir bu dünyâda
'Aceb var mı ki bir merd-i cihân-peymâ gide tenhâ

Yeñihân¹⁷ a egerçi geldik ammâ göç yarağın kıl
Misâfir-hâne-i 'âlemde her konan göçer zirâ

geldi. -Bu 20 gözlü köprü, 300 m uzunluğundadır. 636 m uzunluğundaki Büyükçekmece Köprüsü'nden sonra ikinci sırada yer alır. Osmanlı mimarlığının klasik bir örneğidir (Acaroğlu, 2006:181).

⁷ Bulgaristan'ın Haskovo (Hasköy) iline bağlı bir şehir.

⁸ Bulgaristan'ın bugünkü adı Haskovo (Hasköy) olan şehri.

⁹ Bulgaristan'ın bugünkü adı Virbitsa olan şehri.

¹⁰ Bulgaristan'ın Filibe şehrine bağlı ve bugünkü adı Popovitsa olan köy.

¹¹ Bugünkü adı Plovdiv olan Bulgaristan'ın ikinci büyük şehri.

¹² Bulgaristan'ın Filibe (Plovdiv) şehrinde bulunan yedi tepeden bir tanesi.

¹³ Bulgaristan'ın bugünkü adı Pazardžik (Pazarcık) olan şehri.

¹⁴ Yunanistan'ın İskeçe bölgesinde bulunan ve bugünkü adı Stavroupoli olan köy.

¹⁵ Bulgaristan'ın başkenti Sofya ve Pazarcık (Pazardžik) arasında bulunan bir şehir.

¹⁶ Pazarcık (Pazardžik) ve Sofya arasında bulunan bir baraj. Bugün hangi baraj olduğunu tespit edemedik.

¹⁷ Sofya yakınlarında bulunan ve bugünkü adı Novi Khan olan yerleşim yeri.

Şafâ-yı câvidânî buldı cümle 'asker-i İslâm
Şehinşâh-ı cihân kıldıkda **Şofya**¹⁸ menzilin me'vâ

Hilâf-ı şer'-i katl-i nefis ü mâl aldık deyü vâfir
Süleymân Pâşâ'dan kıldı şikâyet Müslim ü tersâ

Otağ-ı zer-niğâk-ı Hüsrevânîye olup ihzâr
Ne deñlü müdde'î var ise geldi cümle pâ-der-pâ

50. Süleymân Pâşâ feryâd iderek şâha didi şâhum
Emir şer'üñ bularuñ sözlerini eyleme ışgâ

Babañ Sulţân Mehemmed baña gönderdikde tuğ
sancak
Muhâfız kıldı oldum ben de **İskenderye**'de¹⁹ pâşâ

Gözime râhat uykusın harâm-ender-harâm idüp
Cihâda şarf-ı evkât eyleyüp bî-bâk ü bî-pervâ

Nice yıldan berü kâfirle ceng itdim bi-hamdi'llâh
Baş aldum baş virdüm vermedüm taş kâfire ammâ

Hudâ-yı lâ-yezâlüñ luţfi ile her kaçan kâfir
Bu semte gelse bozulup firâr eylerdi mağlûbâ

55. Sekiz aldum babañdan şimdi dört kal'a
ziyâdeyle
Kız oğlan kız teslim eyledüm sen şâha ma'mûrâ

Benüm nâ-ğak yire kanum yire döktürüben andan
Vebâle koymak isterler seni ey şâh-ı 'adl-ârâ

Murâdum devr-i 'adlünde gazâ etmekdurur ancak
Hasûd-ı lâ-yesûd etrâfım aldı bî-kesem hâlâ

Şehüñ kalbine ilhâm ile bî-cürm olduğum bilsün
İlâhâ kâdirâ perverdigârâ vâhidâ ferdâ (3a)

O pâşâ-yı müşârün bi'l-benâna eyleyüp bühtân
Ne deñlü etdilerse iftirâ didi hemân hâşâ

60. Vezîr-i a'zam ü müftü vü şadreyn cem' olup
cümle
Görüldi hağk ü 'adl üzere bu da'vâ-yı hilâf inhâ

Kimi şâhib-ğaraz kimisi şâhid-zür olmağla
Süleymân Pâşâ'ya ikrâm-ı küllî oldı tekrârâ²⁰

Meh-i zillhicce'nüñ onuncu cum'a 'îd-i ağhâyı
Bu cây-ı dil-keş ü hurremde kıldı şâh-ı bî-hemtâ

On üç gün oturağ oldı o cây-ı cennet-âsâda
Nice âzâde ser **Bana**'da²¹ demler sürdi müstevfâ

Kazâ-yı **Halkalıpınar**²² taldı halk-ı 'âlemler
Hemîşe 'askeri luţfi ile reyân ide Mevlâ

65. Geçüp konduğ **Diragoman**'uñ²³ boğazın
Şarı[barut]^{24,25}
Bu bir derbend-i pür-miñnetdurur hem mesken-i
ğavğâ

Şehirköy'üni²⁶ teşbih eylesem şehre 'aceb midir
Görenler evvelin şehre mu'âdil didiler hağkâ

Hudâ Sulţân Murâd-ı Râbi'üñ rûhunu şâd etsün
Ki emriyle yapılmışdır **Palanka-yı Mûsâ Pâşâ**²⁷

Kızıl Derbendi²⁸ geçdikde gelindi kal'a-i **Niş**'e²⁹
Metânemde yiridir dir isem ger **Qandiye-âsâ**³⁰

Kudüm-i pâdişâh için atıldı kal'adan toplar
Şadâdan lerze-nâk oldı gerek şib ü gerek bâlâ

70. Oğına fâtiha lâyıkdurur rûh-i şerîfiçün
Ki çekdi nice zağmet Köprül'oglı Muştafâ Pâşâ

İki gün oturağ oldı oradan dahı nakl itdik
'**Aleksence**'³¹ gibi bir vâdi-i pehnâyı kıldık câ

Geçüben **Racna**'dan³² **Qinalıoğlı Çiftliği**³³ üzere
Zamân ile gelüp giçenlere me'kel imiş bu câ

²¹ Bulgaristan'ın Pazarlık (Tatarpazarlığı) şehrine bağlı bir kaza.

²² Sofya şehrine bağlı Slivnitsa Kasabası sınırları içinde bulunan bir yerleşim yeri.

²³ Sofya şehrine bağlı bir yerleşim yeri.

²⁴ Nüşhada sadece "sarı kelimesi yazılmıştır. Ancak Diragoman ile Şehirköy arasında bulunan menzilin adı Sarıbarut'tur.

²⁵ Bu mısra vezin bakımından kusurludur.

²⁶ Bugünkü adı Pirot olup Sırbistan sınırları içinde yer alan küçük bir şehirdir.

²⁷ Palanka: Araları çitle örülmüş ahşap direklerin ortasına moloz taşı ve harç doldurmak suretiyle yapılmış, hendekle çevrili küçük hisar. Musa Paşa Palankası da Osmanlı döneminde Şehirköy ve Niş Kalesi arasında bulunan bir palanka.

²⁸ Niş yakınlarında bulunan bir baraj.

²⁹ Bugün de aynı isimle anılan şehir, Sırbistan'ın güneyinde bulunmaktadır. Ülkenin üçüncü büyük şehridir.

³⁰ Girit Adası'nda bulunan bir şehir.

³¹ Baymur Bayırı olarak da anılan bu menzil, Niş ve Belgrad arasında bulunup bugünkü adı Aleksinaç olan bir yerleşim yeridir.

³² Aleksence'den sonraki menzildir. Razne adıyla da anılır. Bugün aynı menzilde Aleksinaç'tan sonra Razanj adında bir yerleşim yeri bulunmaktadır.

³³ Kınalızade Çiftliği olarak da anılan bu yer, Racna'dan sonraki menzildir. Bu menzilin bugünkü adını tespit edemedik.

¹⁸ Bulgaristan'ın başkenti.

¹⁹ Arnavutluk'un İşkodra şehri.

²⁰ Metinde "tekrâr" şeklinde yazılmış. Ancak kafiye gereği yazdığımız şekilde olmalıdır.

Bir âhû-beççe şaydıyla be-vâdî vü şahârâda
Tek û pû iderek geldik perâkende **Perakin**'a³⁴

Morova Suyı'mı³⁵ cısr-i 'azîm ile 'ubûr idüp
Cemî'-i 'askere ârâmgâh oldu **Yağodina**³⁶

75. Burada 'asker-i İslâm'ın mürûr idecegi yolda³⁷
İki haydûdü urdılar qazığa karşı karşıya

Devebağırda'nın³⁸ bayırını geçdik selâmetle
Bataçına'da³⁹ esdi bir muhâlif rûzgâr ammâ

Harâbe müşref olmuş gerçi istilâ-yı küffârdan
Umarız ola âbâdân **Palanka-yı Hasan Pâşâ**⁴⁰

Bu yollarda olan pandorlar⁴¹ cümle dil-âverdir
Qolar'ın⁴² kulları dağı tüfenk-endâz ü çâpük-pâ

Bi-hamdi 'llâh Tuna Nehri göründi ceşş-i İslâm'a
Kenârında yapılmışdır **Hişârcık Kal'ası**⁴³ haqqâ

80. Yemeklik oldu ancak bu mağall-ı râhat-efzâda
Cüyüş-i 'Ârnabûd'ı **Çeşme**'de⁴⁴ seyreyledik cem'â

Âlây ile seher rahş-ı hümâyûna süvâr olup
Beligrad'a⁴⁵ duhûl itdi şehinşâh-i Sikender-râ (3b)

Binişle kal'a vü top u donanma-yı hümâyûnı
Qılup seyr iki cânibden atıldı top berk-âsâ

Ağustos u Muharrem evveli biñ yüz yedi sâli
Çü pençşenbih günü oldukça ol sultân-ı 'adl-ârâ

³⁴ Paracin: Sırbistan'ın Pomoravlje ilinde yer alan bir kasabadır.

³⁵ Morava Nehri, Tuna Nehri'nin kollarından birisidir. Çekya'da doğar ve Slovenya Avusturya sınırını oluşturarak Tuna ile birleşir.

³⁶ Jagodina: Sırbistan'ın Pomoravlje ilinde yer alan bir şehirdir.

³⁷ Bu mısra vezin bakımından kusurludur.

³⁸ Bulgaristan'da bulunan ve bugünkü ismi Blagoevgrad olan Cuma-i Bala'ya bağlı bir yerleşim yeri.

³⁹ Batočina: Sırbistan'ın Şumadiya şehrinde bulunan bir kasabadır.

⁴⁰ Bugünkü adı Smederevska Palanka olan ve Sırbistan'ın Podunavlye şehrinde bulunan bir kasabadır.

⁴¹ Osmanlılar zamanında Rumeli'de derbentçi, kır bekçisi gibi koruma ile görevli kimse.

⁴² Bugünkü adı Koları olup Sırbistan'da Tuna Nehri'ne yakın bir yerleşim yeridir.

⁴³ Yer isimleri sözlüğünde bulunmamaktadır. Ancak bu menzilin Belgrad güzergâhında olduğu kesindir. Sırçası Hisardžik şeklinde olmalıdır. Sırbistan'da böyle bir yer adı olmakla birlikte burası aynı güzergâh üzerinde olmayıp, Karadağ sınırına yakın bölgede bulunmaktadır.

⁴⁴ Yer isimleri sözlüğünde bulunmamaktadır. Ancak bu menzilin Belgrad güzergâhında olduğu kesindir.

⁴⁵ Belgrad: Sırbistan'ın başkenti.

Kemâl-i luğf ü ihsân-ı 'amîmen eyleyüp izhâr
(1107)⁴⁶

Bu 'abd-i hâlişi hüsn-i nazarla eyledi ihyâ

85. Hudâ 'ömrin mezîd itsün cihân durdukça var
olsun

Çerâğ-ı hâş kıldı hâş ota oldu baña me'vâ

Bu elâtâfiñ Nedîmâ şükriñi icrâ nice mümkin
Ki her birini te'dâd eyleseñ bir ni'met-i 'uzmâ

Bi-hamdi 'llâh ne devletdir o şâh-ı a'zamda hizmet
Mü'eddîdir huşûl-i devlet-i dârına tevfiķâ

Ez-ân cümle livâ' ü hırkası Sultân-ı Kevneyn'ün
Dağı seyf-i güzîni rumh-ı aşhâb-ı nücûm-âsâ

Olunur nevbet ile hizmet anlara 'ale't-ta'cîl
O 'izzetle dağı müstes'ad itdi Hazret-i Mevlâ

90. Muqaddem hacc-ı beytu'llâh-ı a'zamda 'alel't-
tahşîş
Müeyesser olduğı dem ravza-i 'ulyâya rû-fersâ

Murâdâtum niyâz etmiş idim Feyyâz-ı muṭlağdan
Kabûlî oldu zâhir sâ'irinde luğf ide Mevlâ

Du'â-yı hayra mazhar olduğıñı eylediñ izhâr
Yine târîhe gel ol gün ne oldu eyleyüp imlâ

Otağ-ı zer-niṭâka cem' için fermân olup cümle
Vezîrân u emîrân mîr-i mîrân-ı sūhan-pîrâ

Huzûr-ı enverîde istişâre olunup herkes
Timişvar⁴⁷ yaķasına geçmesini gördiler evlâ

95. 'Ubûr-i 'asker için köpri bünyâdı olup fermân
Tuna üzre yedi günde yapıldı cısr-i bi-hemtâ

Zamân-ı akreb içre böyle bir cısr-i mu'allânun
Yapılduğıñı hiç görmüş işitmiş yoğ iken aşlâ

'Ulüvv-i himmet-i şehden irişüp şüret-i itmâm
Bilâ-zahmet 'ubûr itdi guzât-ı ma'reke-ârâ

Tevakṫuf eylemek için harîm-i hâş-ı sultânı
Nigibolu'ya⁴⁸ gitti fırkatalar ile ez-Tuna

Çün on beş gün oturağ oluben ol câ-yı me'mende
Yedi günde yapılan köpriyi bir geçmişiz yevmâ

⁴⁶ İzhâr kelimesinin ebced karşılığı 1107'dir.

⁴⁷ Timişoara: Romanya'nın batısında bulunan bir şehir.

⁴⁸ Niğbolu: Bulgaristan'ın Tuna kıyısında bulunan Nikopol adlı şehri. Vezin gereği Nigibolu şeklinde okunmuştur.

100. Yemeklik oldu **Porçe Suyı**'ni⁴⁹ geçdikde (?)⁵⁰
Konağ oldu o şeb **Urca Köyü**⁵¹ kurbunda bir me'vâ

Duğûl itmekle dâr-ı harbe kânûn-ı kadîm üzre
'Aşır divânı kâlkup çalmadılar tabl ile şurnâ

Velî ba'de'l-'ışâ vü nîm-i şeb içre iki def'a
Çalındı her taraftan tabl u kös rağmen 'ale'l-a'dâ

Geçüp **Sebsetne Köprüsi**'n⁵² konuldu **Batcova**⁵³ üzre
Fevâkihle pür olmuş iskelesi çün Kâsımpâşâ

İki gün oturağ oldu zağâ'ir her taraf töldi
Şafâ-yı câvidân buldı dil-i gâm-dîde-i mâ-râ (4a)

105. 'İşâdan sonra kâlkup gice gittik mâh-tâb içre
'**Alıpınarı**'na⁵⁴ geldik çü ba'd ez-dahve-i kübrâ

Ŧulû' idüp yedide mâh-ı şeb-ârâ yola girdik
Varup **Tente Suyı'nın**⁵⁵ köprisi öninde konduk tâ

Varınca **Ardu(?) Suyı**⁵⁶ kurbında hayli ta'ab
çekdik⁵⁷
Memâta varayazdı teşnelikten râkib ü yaya

Oturağ olmağın bir gün biniş kıldı şubaşına
Yeñiçer' ağası kıldı ziyâfet ile et ihdâ

Ŧımişvar'da muhâfız olan İslâm 'askeri cümle
Şeh-i devrâna istikbâle çıkdı pîr ü ger bernâ

110. Hayât-ı tâze bulup 'id-i ekber kıldılar yekser
Gerek bay u gedâ ger mîr-i mîrân u gerek pâşâ

⁴⁹ Tuna Nehri'nin kollarından biridir. Belgrad'ın karşı yakasında bulunan Borça kenti yakınlarından geçerek Tuna'yla birleşir.

⁵⁰ Bu kısma mürekkep bulaştığı için okunmuyor.

⁵¹ O dönemde Borça yakınlarında bir köy olan bu yerleşim yerinin ismi yer adları sözlüğünde bulunmamaktadır. Ancak bugün o civarlarda Ovca isimli bir köy bulunmaktadır. Burası olabilir.

⁵² Bu isimde bir köprü adı ve yer adı tespit edemedik.

⁵³ Yer adları sözlüğünde böyle bir isim bulunmamaktadır. Belgrad-Ŧımişvar güzergâhında Alıpınarı'ndan önce gelen bir yer olmalıdır. Günümüzde neresi olduğunu da tespit edemedik.

⁵⁴ Sırbistan'ın Güney Banat (Juznobanatski) şehrinde bulunan bu kasabanın bugünkü adı da Alibunar'dır.

⁵⁵ Bu isimde bir nehir ya da dere adı tespit edemedik. Bugün bu güzergâhta bulunan Denta şehrinde geçen Barzava Nehri bulunmaktadır. Müellif büyük ihtimalle Ŧımiş Nehri'nin bir kolu olan Barzava Nehri'nden bahsetmektedir.

⁵⁶ Bu isimde bir nehir ya da dere adı tespit edemedik. Bu güzergâhta Tuna'nın kollarından Ŧımiş Nehri bulunmaktadır. Müellif büyük ihtimalle bu nehrin kollarından birinden bahsetmektedir.

⁵⁷ Bu mısradaki vezin hatası vardır.

Derûn-ı kal'ayı seyre biniş kıldıkda ol sultân
Temâşâ kıldı bir hışn-ı haşin eñrâfi pür armâ

Selim Dede⁵⁸ şehinşâha buluşduğda rumûz ile
Bu yıl feth olunacak yerlere hep eyledi imâ

Bizüm niyyetümüz **Erdel**'durur⁵⁹ meydânımız
Baçka⁶⁰
Ŧuna seyrânımızdır tellerimizi vire Mevlâ

Gelüp Dervîş İbrâhîm Nemâzî nâm bir dâna
Didi Mağmûd Beg oğlu **Bofça**'yı⁶¹ feth eyledi darbâ

115. **Ŧımişvar**'a zağâ'ir nakline me'mûr olan 'asker
Çekerlerken burada havf u haşyet⁶² her sene ammâ

Bi-ğamdi'llâh emîn oldu bu yollar şerr-i a'dâdan
Kökünden kuruya düşmen hemîşe kahr ide Mevlâ

Dağı şerr-i 'adûdan hıfz ide dâ'im **Ŧımişvar**'ı
Ki kalmış nice yıldır düşmen içre çün dür-i yek-tâ

İki gün oturağ olduğda biz de olduk âmâde
Lipova Kal'ası'nda⁶³ cem' olan küffârî kırmağa

Nevâle-gâh **Yarmat Çeşmesi**⁶⁴ nde oluben andan
Palanğa-yı Şarat⁶⁵ önünde konuldu hizebr-âsâ

120. Karış murîş giderken ol direhtânîñ arasından
Kenâr-ı nehr-i **Mureş**⁶⁶ oldu toğrı menzil-i ra'nâ

Seher kâlkup giderken yol yañılınca kulağuzlar
Nice top u cebe-ğâne batağda kaldılar bata

Hezâran cidd ü sa'y ile çıkarup gice gitdiler
Hudâya iderek ħamd u mükâfâtımı istircâ

Muħarremde yigirmi sekkizinci hem çeħârşenbih
Günü ħable'l-'aşır geldik Lipova Kal'as'almaya

⁵⁸ Ŧımişvar'da bulunan bir mutasavvif (ö.1713).

⁵⁹ Romanya'da bulunan ve bugünkü adı Transilvania olan bölgedir.

⁶⁰ Bugün Sırbistan'ın Voyvodina Özerk Bölgesi'ne bağı Baçka Topola şehri.

⁶¹ Bugünkü adı Babocsa olan şehir Macaristan sınırları içerisinde. Drava Nehri kıyısında yer alan bu şehrin Osmanlı kaynaklarında tam adı Bobofça'dır.

⁶² Bu kısım metinde "خوف رخشیت" şeklinde yazılmıştır. Ancak anlam ve vezin gereği yazdığımız şekilde olmalıdır.

⁶³ Bugün Romanya sınırları içinde yer alan Mureş Nehri kenarında kurulan Lipova şehrindeki kaledir. Şehrin bugünkü ismi de Lipova'dır.

⁶⁴ Ŧımişvar ve Lipova güzergâhında bir köydür. Bugün bu güzergâhta Giarmata isminde bir kasaba mevcuttur.

⁶⁵ Kaynaklarda bu isimde bir kale veya palanka tespit edemedik.

⁶⁶ Maroş adıyla da anılan bu nehir, Romanya'dadır. Romanya'nın birçok şehrinde geçerek Macaristan Segedin (Szeged)de Tisa Nehri ile birleşir.

Çuruldı bir mekân-ı mürtefi'de sâyebân-ı şâh
Ki her ne deñlü ceng olsa görinürdi ol arada

125. Hücûm idüp hemân-dem kal'aya toğrı niçe gâzi
Ki her biri şecâ'atde Nerîmân idi Rüstem ya

Varoşı ħamle-i evvelde alup kelle vü diller
Getürdiler ħuzûr-ı pâdişâhîye bilâ-pervâ

Ġuzât-ı Müslimîne şol kadar in'âm olındı kim
Netîce bir buçukda fetĥin ihsân eyledi Mevlâ (4b)

Kimi mâl-ı ħanâ'im ile şâh-ı 'aşr oldılar
Kimi firdevs-i a'lâda der-âĝûş itdiler ħûrâ

Yapıldı küştelere püşteler gören olur ħayrân
Kızıl kana boyandı pîşegâh-ı ħayme-i ħađrâ

130. Velâkin kal'asınıñ zabtı mümkün olmadıĝıçün
Turâb ile berâber olmasını gördiler evlâ

Varoşın yağdılar iç kal'asın laĝm ile itdiler
Ĥarâb itdiler ol ħışnı çü kalb-i 'âşık-i şeydâ

Binişle kal'a vü varoşı ben de görmeyeydim ger
Palanğa iddi'âsın eyler idim lec ile ammâ

Bu bir ħışn-ı ħaşîn imiş ki Niş ile Beligrâd'a
Mu'âdildir dir iseñ ger bu sözde yok ħaĥâ aşlâ

İçinden çıkdı kırk dört pâre top-ı memleket-âşûb
Ki her biri birer kal'a dögerdi ger bahâ olsa

135. Yedi yüz ħumbara on biñ yuvarlak kırk biñ
gülle
Barut kañâr üç biñ on yedi biñ çavdar-ı a'lâ

Emânet eyleyüp Ĥaĝĝ'a Velî nâm bir çuĝadârı
Bu fetĥüñ müjdesiyle Vâlîde Sulţân'a gitdi tâ

Erâcîf ü ekâzib ile tołmuşken bütün 'âlem
Bu peyĝam ile şâd olup sürûr itdi bütün dünyâ

Topuĝdan bir ayaĝı yok Aĝaç Ayak topal kâfir
Macar kañanası imiş esîr içre bulunduĝda

Timişvar'ıñ alaybegi şehinşâhuñ kulaĝuzı
Olan Pîri Aĝa geldi sürûr ile olup ĝüyâ

140. Didi ol dem şu ħinzîrûñ meded boynu urulsun
kim
Eger bir kez ħalâş olursa irmez buña her yaya

Timişvar cânibinden bu tođallıĝıyla kaç def'a
Çoĝ âdem kağup itmişdi esîr ol kâfir-i yek-pâ

Bunuñ bayraĝı altından tutuldu nice kâfirler
Velî bunuñ izi tozına kimse irmedi aşlâ

Nazargâh-ı şehinşehde Pîri Aĝa yedi ile
Uruldu boynu ħinzîrûñ 'aceb mel'ûn imiş ammâ

Bütün serĥadlı bunuñ yoĝ olmasını dilerlerken
Bu daĝı oldu sulţân devletinde bî-ser u bî-pâ

145. Ol eşnâda Tatar Ĥân ħazreti 'asker ile geldi
Ki her birisi ĝüyâ bir ħizebrân-ı selâsil-ĥâ

Cebe-ĥâne zaĥâ'ir toğlar naĝl olındı cümle
Ahâlisi ile oldu Timişvar Kal'ası iĥyâ

Burada daĝı oldu meşveret tâbûr-ı küffâra
Timişvar'a dönüp soñra gidilmek didiler evlâ

İĝâmet anıñçün altı ĝün olup dönüp 'asker
'Azîmet itdiler tâbûr-ı Vetran⁶⁷ üzere bî-pervâ

Palanğa-yı Şarat'a⁶⁸ geldik ammâ keşret-i bârân
Şaşırdı 'asker-i İslâm'ı kaldılar o şeb tenhâ

Deve kaçır cebe-ĥâne çamurda kaluben ĥâlî
Niceler yüklerinden ayrıluban kaldılar yaya (5a)

151. O şeb şâm olduĝı mevzi'de kaldı her kes-i nâ-
kes
Gidilmez keşret-i bârân u kilden bir adım zirâ

Bir iki cîsr-i 'âlî ger olaydı ol maĥallerde
Bu deñlü zaĥmeti görmezdi aşlâ dîde-i bînâ

Mü'eyyid kıla sulţânü'l-ĝuzâtı dâ'imâ Bârî
Ki ednâ ĥimmet ile buldı her kes zevĝ-i rûĥ-efzâ

Anıñçün oturaĝ oldu bu cây-ı pür-vecel içre
Ki 'asker yapça yapça cem' oluben çekmeye îzâ

155. Bu eşnâda Timişvar'a muĥâfîz oldu bâ-fermân
Vezâretle vezîrûñ kethüdâsı Muştafâ Aĝa

Bu fetĥ-i nâzenîn bu iftitâĥ-ı ictihâd ile
Timişvar'a duĥûl itdi şehin-şâh-ı cihâd-ârâ

İki ĝün oturaĝ oldu o cây-ı râĥat-efzâda
Ĥaber geldi Titel Kal'ası'nı⁶⁹ da aldılar dağbâ

⁶⁷ Veterani adıyla da anılan bu şahıs Avusturya ordusunun kumandanıdır.

⁶⁸ Kaynaklarda bu isimde bir kale veya palanka tespit edemedik.

⁶⁹ Titel, Sırbistan'ın Voyvodina Özerk Bölgesinde bulunan Güney Baĝka'ya baĝlı bir kasabadır.

Geçüben **Ardu(?) Şuyun**⁷⁰ cisir ile konduk
Pogoniç'e⁷¹
Şudan 'asker geçerken hayli zahmet çekdiler amma

Cenâb-ı pâdişâh-ı 'âlem-ârâ (?)⁷² tevfiğ
Ki ide bendegânın yek-be-yek hem seyr ü hem ihyâ

160. Şuyun başında İskender gibi sedd-i sedîd oldu
Guzâta virdi kuvvet her birisi oldu ejderhâ

Egerçi yolda bir miqdâr zahmet çekilür sonra
Konağı buldurur **Yoldur Köyün**⁷³ şorar iseñ cânâ

Şafer ayınuñ on ikinci rûz-ı erbi'â içre
Mukâbil oluruz luğf-ı Hâk ile deyü tahmînâ

Geçüp **Luğoş**⁷⁴ palankası önünden kerr ü ferriyle
Yürüdi def'aten tâbûr-ı mağhûr üzre şâhinşâ

*Nuşirtu bi's-şabâ*⁷⁵ medlûli üzre nuğk idüp Sultân⁷⁶
Şabâ faşlıyla me'mûr oldu mehterbaşı der-heycâ

165. Gelüben Hâzret-i müftî-i devrân h'âce-i Sultân
Ki Feyzullâh Efendî'dür o feyz-i hâzret-i Mevlâ

Nağib-i zümre-i eşrâf Şeyh-zâde Efendi'yle
Dağı Mirzâ Efendî şadr-ı Rûm ol fâdil u dâna

Ebe-zâde deyü meşhûr olan şadr-ı Anatóli
Kerîmü'n-nefs 'Abdullâh Efendî şâhib-i takvâ

Huzûr-ı şehnişehde râkiben müftî-i 'aşr ol ân
Du'â etdikde âmîn didi sâ'ir sırren u cehrâ

Du'â nezd-i livâ' vü hırka-i Sultân-ı Kevneyn'de
Olup gökde melekler didiler âmîn âmînâ

170. Hücûm etdikde birden hamle-i evvelde gâziler
Şadâ-yı Allâh Allâh ile doldı vâdi-i gâbrâ

Yürüdi kol kol 'asker girdi tâbûr içine yekser
Getürdi niçe server ser olundu sîm ü zer i'tâ

⁷⁰ Bu isimde bir nehir ya da dere adı tespit edemedik. Bu güzergâhta Tuna'nın kollarından Tımsı Nehri bulunmaktadır. Müellif büyük ihtimalle bu nehrin kollarından birinden bahsetmektedir.

⁷¹ Yer isimleri sözlüğünde ve diğer kaynaklarda bu isimle bir yerleşim yeri tespit edemedik.

⁷² Bu kısım mürekkep bulaştığı için okunmuyor.

⁷³ Yer isimleri sözlüğünde ve diğer kaynaklarda bu isimle bir yerleşim yeri tespit edemedik.

⁷⁴ Romanya'nın Tımsıvar ilinde yer alan ve bugünkü adı Lugoş olan şehir.

⁷⁵ "Ben saba rüzgârı ile yardım olundum." mealindeki hadisi şerifin kısaltılışı. (<https://hadiskutuphanesi.blogspot.com/2020/04/sahih-i-buhari-kitabul-istiska.html>)

⁷⁶ Bu mısra vezin bakımından kusurludur.

İrişdi berç-i hâtıf gibi Tatar Hân-ı 'âli-şân
Dilrân-ı şabâ-reftâr u şarşar-pâ ile hâkkâ

Arada hayli ceng oldu çoğu baş virdi baş aldı
Şoñunda itdi manşûr 'asker-i İslâm'ı ol Mevlâ (**5b**)

Yaralı kaçdı gitti didiler andan Veterani⁷⁷
Velî serhadlıdan biri başın kesmiş bilâ-mehlâ

175. İki cenrâl beş biñbaşı bir beg-zâde katlı oldu
Deyü feryâd itmişler **Seben**'de⁷⁸ kâfir-i hod-râ

Bulardan mâ'ada **Pula**'da⁷⁹ garç olmuş niçe kâfir
Kılıçdan geçdi gemide giriftâr oldu kelb-âsâ

Kılıç şakırdısından işidilmez oldu gayri sey
Şorar iseñ Hudâ bilür ne deñlüdür deyü katlı
Pür oldu kellelerden küştelerden **Baçka** meydânı
Tımsı Nehri kıvıl kan ile ceryân itdi nev'-i mâ

Zamân-ı akreb içre böyle göz açdırmamağile
Bu tığ-i bî-dirği yememişdi kâfir-i bed-râ

180. Şahîn Pâşâ ile Mağmûd Beg oğlu Hüseyin Beg
hem⁸⁰

Şehâdet câmını nûş itdiler bu cengde bî-pervâ

Rumili Beglerbegisi ol dem didi bâ-ıd idüp
tedbîr⁸¹

Bu cengde kapucular kethudâs'olan Hasan Ağa

Yürüdi 'âkilâne girdi tâbûr içre şîrâne
Şehîd olduğı dem Mağmûd Pâşâ-yı cinân-ârâ

Hûn-âlûd⁸² pîrehenle 'adl-ı kaşr-ı pişgâhında
Namâzın kıldı defn etdirdi bî't-ta'zîm ü tekrîmâ

Uçurdum Şahîn'im Mağmûd'um aldurdım deyü
ğâyet

Te'essüf itdi ol Sultân-ı devrân-ı kazâ-fermâ

185. Güzâtüñ ekserinüñ gözlerinden akdı kanlı yaş
İnan vallâhi billâhi hilâfım yokdurur aşlâ

O rûz-i rustahîzi ey muğimân ger göreydiñüz
Bilâ-şek ağlayup eylerdiñiz feryâd u vâveylâ

⁷⁷ Avusturya ordusunun kumandanı.

⁷⁸ Hırvatistan'da bulunan ve bugünkü adı Sibenik olan şehirdir.

⁷⁹ Bugün Hırvatistan'da aynı isimle bulunan şehirdir.

⁸⁰ Bu kısım nüshada "hem Hüseyin Beg" şeklinde yazılmıştır. Ancak vezin gereği yazdığımız şekilde olmalı.

⁸¹ Bu mısra vezin bakımından kusurludur.

⁸² Bu kelime nüshada "hûn-âlûde" şeklinde yazılmıştır. Ancak vezin gereği yazdığımız şekilde olmalı.

Der-âgûş eyledi **Lâgoş**⁸³ emr-i şehriyâr ile
Silahdâr 'askeri birden yürüdü durmadı aşlâ

Ricâl u şîr-i yezdân bu neberd-i a'zam içinde
Müheyyâ idi didiler görenler râstî-i ru'yâ

Bi-hamdi 'llâh üç sâ'at içinde **Nemçe**⁸⁴ tâbûrî
Bütün feth oldu şâdân oldılar dünyâ vü mâ-fihâ

190. Sürüp bî-bâk u bî-pervâ semend-i bâd-
peymâsın
O demde haznedâr-ı şehriyâr olan Nezîr Ağa

Varup tâbûra çıkardı ganâyimden katı çok şey
Bu ana dek anı hiç görmemişti dîde-i bînâ

Dil ü kelle getirenlere bahş iderdi in'âmı
Silahdâr-ı şehinşâh-ı cihân olan Hasan Ağa

Sebât-pây ile sancağlar öñindi durdu şîrâne
O dem Bâb-ı sa'âdet âgas'olan Muştafâ Ağa

Hâş otabaşı 'Abdullâh Ağa dahı dil ü cândan
Du'â kıldı du'âsı müstecâb pîrân-ı dehr-âsâ

195. Ganâyimden getürdü hayme ol vakt⁸⁵-i neberd
içre
Levendâne sürüp rahşın Çukadâr İbrâhîm Ağa

Rikâbdâr Ahmed Ağa dahı ol rûz-ı meşâf içre
Rikâb-ı şehriyârîden bir âdem kalmadı aşlâ **(6a)**

İderdi 'arbede dülbend âgası Muştafâ Ağa
Velî destinde var idi o dem destâr-ı şahinşâ

Miyân-ı 'askerîden yaralılara yol açardı
Anahtar âgası olan Muhammed Ağa bî-pervâ

Muşâhiblerden Ahmed Ağa dahı şöyle ceng itdi
Ki anı görmeyenler bilmeyenler yokdurur aşlâ

200. Velîkin hâş otabı Kahramân Ağa bu ceng içre
'Aceb erlik yararlık eyledi ammâ katı a'lâ

Nedîm-i zârûñ ise kabza-i şemşîr destinde
Kafâdârân-ı Sulţân'dan idi bebr ü peleng-âsa

İçerden taşradan çok kimseler şîrâne ceng itdi
Bulardan ceng ümîd olmaz iken şad merhabâ haqqâ

İçinden çıktı on dört pâre top-ı dehr u şeh-âşûb
Cebeğâne yuvarlak dahı var idi bilâ-yuhsâ

⁸³ Yukarıda Lugoş olarak geçen şehir Lagoş olarak da anılır. Romanya'nın Timişvar ilinde yer alan ve bugünkü adı Lugoş olan şehir.

⁸⁴ Osmanlılarca, Avusturya'ya ve Avusturyalılara verilen ad.

⁸⁵ Nüşhada "وقد" şeklinde yazılmıştır. Ancak anlam gereği yazdığımız şekilde olmalıdır.

Guzâtuñ ekşeri çıkardı Nemçe dil-rübâsından
Dahı gül lebleri mül şaçı sümbül duhter-i zîbâ

205. Siyâh zülfün ne vaktin kim perîşân etse ol kâfir
Nice Müslimlerün 'aql u dil ü cânın ider yağma

Bu yağma içre hayli cüst ü cû kıldım bahâsıyla
Elime girmedi bir şûh-ı dil-âşûb u şeh-ârâ

Qavânîn-i kadîm-i Âl-i 'Osman üzre ba'de'l-feth
Hal'-i ilbâs için da'vet olundu ehl olan ammâ

Tatar Hân ile sulţânlar u üç tuğlı vezîrân hep
Yoluyla giydiler semmûr iclâlâ vü ta'zîmâ

İki tuğlı pâşâlar hem sipâh u yeñcer'âgası
Şunûf-ı 'askerün zâbitları hep giydi hil'athâ

210. Yarar olmağ ile gâyet ze'âmetle silâşorluk
Virildi hâş otabı Kahramân Ağa'ya in'âmâ

Palankayı yıkup hâk ile yeksân eylemek için
Oturak oldu bir gün ol mağal içre tebe tenhâ

Bozulduğımı tâbûruñ işitdüğü gibi kâfir
Fîrâr eyledüğün sulţâna yolda itdiler inhâ

Qarasebeş⁸⁶ ki **Cedvar**⁸⁷ nâm palanka öñine düşmüş
İnûben konduğ ol yirde ki hâki gûyiyâ kîmyâ

Cibâl üzre göründi berf-i bârid yüzler ağrıtdı
Ki lâzım ba'd-ez-în her bî-nevâya cânib-i meştâ

215. Eger cünd-i şitâ göstermeyeydi baş şeh-i 'âlem
İderdi milket-i küffâra bir bir cümle istîlâ

Şebeş Kal'ası'na⁸⁸ kâfir sibişmişken bi-hamdi 'llâh
Fîrâr itmiş bırakmış kal'ada toplar çü ejderhâ

Bunu kâfir metîn idüp cidâle hâzîr⁸⁹ olmuşken
Bilâ-top u tûfeng ü humbara virdi bize Mevlâ

Eger darben alınmak iktizâ etseydi bu hışnı
Guzâtuñ ekşeri iderdi yirin cennet-i a'lâ

⁸⁶ Romanya'nın güneybatısında yer alan ve bugünkü adı Caransebeş olan şehir.

⁸⁷ Bugün Sırbistan sınırları içinde kalan ve Caransebeş'in 149 km güneybatısında, içerisinde arkeolojik kazılarını yapıldığı Židovar(Jidovar) isimli bir bölge bulunmaktadır. Büyük ihtimalle o dönemde palanka olan bu mekân yıkılmıştır.

⁸⁸ Romanya'nın Transilvania bölgesinde bulunan Sebeş şehrindeki kale.

⁸⁹ Bu kelime nüşhada "حاضر" şeklinde yazılmıştır. Ancak anlam ve vezin gereği yazdığımız şekilde olmalıdır.

Bu kal'a Erdel'in **Temürkapu**'sını⁹⁰ kilidiymiş**(6b)**
Anıñçün yapmış muhkem bunı küffâr-ı dūzah⁹¹-c

220. Muşâhib Ahmed Ağa kim Çavuşpaşalı da
derler
Gazâda hayli erlik itmek ile şîr-i ner-âsâ

Anıñçün Vâlîde Sultân'a gönderdi bu müjdeyle
Ki gördiği gibi takrîr ide bu cengi ol ağa

Hudâ'nuñ luftı ile karşı durmaz Âl-i 'Osmân'a
Ki gayri düşdi küffâr illerine lerze ser-tâ-pâ

Şalâh-ı hâl ile küffâra karşı her kaçan varsak
Olur Allâh haqqı'çün inan nâ-bûd u nâ-peydâ

Şalâh-ı hâl ü eşk-i çeşm ü 'adl-ı dâd ile şâhâ
Umaruz Nemçe'nüñ tâci başına teng u tar ola

**225. Lipova Şolimiş⁹² Boفا Şebeş Luğoş Titel
Cedvar**

Bu yıl tâbûr ile feth oldu bunlar darben u kahrâ

Çoşova Varna Âmed Çıldır u Mışır u Mericdâbık⁹³
Mohaç u Egri cengin itdi ecdâduñ senüñ şâhâ

Zamanuñda buña da Baçka cengi deyü ad oldu
Ki tâbûrı bozup kırık geçirdik nice biñ a'dâ

Selefden iki sultân nehr-i Tuna'yı 'ubûr idüp
Muķâbil oldılar küffâr ile bî-bâk ü bî-pervâ

Süleymân Hân-ı evvel şânî şâliş Hân
Muhammed'dür
Üçüncü şâh-ı devrân Muştafâ Hân-ı 'adû-fersâ

230. İlahî Gâzî Sultân Muştafâ'nuñ 'ömrin efzûn it
Be-haqq-ı sûre-i *Tâhâ vü Subhâne İlezî esrâ*

Qulûb-ı düşmenâna havf ilkâ eyleyüp dâ'im
Ne yaña 'azm ider ise muzaffer eyle ber-a'dâ

İlahî ehl-i İslâm'ı reh-i haqdan ayırmayup
Şebât-pâ eyle olsunlar gazâda kühsâr-âsâ

İki gün oturaq itdik lağımla kal'asın atduķ
İçind'olan topu aldık biraķmadık birin aşlâ

Münakkaş yalıñuz kırık altı pâre top-ı ejder-dem

⁹⁰ Demirkapı olarak adlandırılan bu boğaz, Tuna Nehri üzerinde yer almaktadır. Sırbistan ve Romanya sınır hattının bir kısmını oluşturur.

⁹¹ Bu kelime nüshada "دزغ" şeklinde yazılmıştır. Ancak yazdığımız şekilde olmalıdır.

⁹² Romanya'da bulunan ve bugünkü adı Şoimoş olan küçük bir yerleşim yeridir. Lipova'nın karşı yakasında Mureş Nehri kıyısında bulunan küçük bir limandır.

⁹³ Mericdabık: Vezin gereği "Mericdabık" şeklinde okunmuştur.

Çıkup bî-hadd ü bî-'ad humbara da var idi ammâ

235. Yüz ondan ezyed idi bu sene zabt olunan
toplar
Hudâ'dan dahı ezyed isteriz virür bize Mevlâ

Seferden 'avdet itdik geldüğimiz yola gitmeyüp
'Azîmet eyledik Eflak içinde ric'ata ammâ

Gelüp **İslatne**'ye⁹⁴ yağmur ile topolar gelemedi
Anıñçün girüde qaldı getürmek'çün nice pâşâ

Nice nice derelerden depelerden şahârâdan
Geçüp göçle göründi bize menzil-i **Novagora**⁹⁵

Mehadya⁹⁶ kırbında konduķ boğazını geçerken lîk⁹⁷
Biraz zahmet çekildi çok degüldir şöyle bil yârâ

240. Mehadya'nuñ palankasını dahı **Erguvân taşın**⁹⁸
Geçince çok meşakqatle göründi **Ova-yı Çeyle**⁹⁹

Mehadya'dan gelinc'**Orşova**'ya¹⁰⁰ cistrine şuyuna
On iki kerre geçdik görmedik bir böyle taşlı mâ

Zihâm-ı nâsdan çok kimse yük ile tavar ile
'Ubûr eyler iken düşmekle oldılar garîķ-i mâ **(7a)**

Gelince **Orşova**'ya **Şamıc (?) Ataş**¹⁰¹ karşıasına¹⁰²
Kuruldu hayme-i sultân-ı devrân ber-leb-i Tuna

Mühimmât-ı seferler berren u bahren Sitanbul'da¹⁰³
Murâd üzre görilür deyü şahinşâh-ı 'adl-ârâ

245. Sitanbul'a göç emr idüp Edirne'd'olan ağırılık
Muķaddem naql olunması için kendi Küçük Ağa

⁹⁴ Slatina: Romanya'nın Olt ilinde bulunan bir şehir. Nüshada "İslatine" şeklinde yazılmıştır. Ancak vezin gereği bu şekilde yazdık.

⁹⁵ Bulgaristan'ın Novazagora adlı şehri. Osmanlı Dönemi'nde Yeni Zağra olarak adlandırılıyordu.

⁹⁶ Mehadia, Romanya'nın Caraş-Severin ilinde bulunan bir şehirdir.

⁹⁷ Bu mısra vezin bakımından kusurludur.

⁹⁸ Yer isimleri sözlüğünde ve diğer kaynaklarda bu isimde bir yerleşim yeri tespit edemedik. Müellif, muhtemelen bu güzergâhı geçerken rastladığı kızıl taşlı bir yeri kastetmektedir.

⁹⁹ Romanya'nın Caraş-Severin ilinde Mehadia ile Orşova arasında bulunan bir ovadır. Bugün bu bölgede Cheile adında bir milli park bulunmaktadır.

¹⁰⁰ Romanya'da Tuna Nehri üzerinde bulunan bir liman kenti.

¹⁰¹ Orşova'nın karşısında Adakale adası bulunmaktaydı. Tuna Nehri üzerine baraj yapılıncı bu ada 1960 yılında su altında kalmıştır. Müellifin yazdığı bu ismi kaynaklarda tespit edemedik.

¹⁰² Bu mısra vezin bakımından kusurludur.

¹⁰³ Bu kelime nüshada "İstanbul'da" şeklinde yazılmıştır. Ancak vezin gereği yazdığımız şekilde olmalıdır.

Şehinşâh-ı cihân-bânuñ kudümü müjdesi ile
Ahâlî-i Sitanbul haq budur ki oldılar ihyâ

Oturak oldı bir gün ol mağall-ı râhat-efzâda
Atıldı gicelerde humbara seyrân için ammâ

Geçüp **Temürkapu**'yı **Feth-i İslâm**¹⁰⁴ öñi **Sevrin**'e¹⁰⁵
Gelince dek gide dura yoruldı esb ü dest ü pâ
Çok âdem mâl ile cândan cüdâ oldı bu râh içre
Gemide mâl bulmuş mağribîye döndiler ammâ

250. Sitanbul'a gidecek top-ı ra'd-âvâr u şeh-râşüb
Konuldu fırkatalar içre vâşıl eyleye Mevlâ

Bi-hamdi 'llâh duhûl itmekle dâr-ı emne k'el-evvel
Urıldı köslere dîvân-ı 'aşr olup yine icrâ

Du'âda Gâzî Sultân Muştafâ Hân bin Mehemmed
Hân
Deyu âgâz olındıkda du'âya bağıteten cehrâ

İşidenler sürûrundan ağıttı gözlerinden yaş
Ki cem' olsa o eşk-i çeşm olur bir bî-kıran deryâ

Gâzâda olsa meh mevlidde mevlid-i şerif ol dem
Sitanbul'da oğutmaq 'âdet olmağıla icmâlâ

255. Anıñçün câmi'-i vâkıfda üslûb-ı kadîm üzre
Oğumasına oldı izn-i sultân-ı cihâd-ârâ

İki gün oturak oldı ki cem' ola qalan 'asker
Göç ile geçdi üç günde hesâbını bilür Mevlâ

Bu deñlü tağlar aşdıq **Uraviça**¹⁰⁶ yolundaki
Yokuş cümleden aş'ab geldi şorarsañ baña cânâ

Depesinden görünür Tuna içre dûr atalar kim
Yumurta kónsa görünür bir ucından bir ucına

Bulunmayınca ordu yiri **Quşumbr'a** (?)¹⁰⁷ қоша қоша
Gelüp konuldu şoñra geldi cümle hayme vü hargâ

260. Sıtıqbâle gelüp Voyvoda-yı Eflâk Kostantin
Memerr-i 'asker-i İslâm'a kulağuz oldı tâ **Qula**¹⁰⁸

¹⁰⁴ Sırbistan sınırları içinde yer alan ve bugünkü adı Kladovo olan küçük bir yerleşim yeridir. Tuna Nehri kenarında bulunmaktadır.

¹⁰⁵ Vezin gereği Sevrin şeklinde yazdığımız Severin, Tuna'nın karşı yakasında Feth-i İslam (Klodo)ın karşısında bulunmaktadır. Bugünkü adı Drobeta-Turnu Severin olan şehir, Romanya sınırları içerisinde yer almaktadır.

¹⁰⁶ Sırbistan'ın Negotin kasabasına bağlı bir köy olup bugünkü adı Uroviça'dır.

¹⁰⁷ Yer adları sözlüğünde ve diğer kaynaklarda bu ve buna yakın isimlerde bir yer adı tespit edemedik. O dönemde Oravita'dan Tuna Nehri'ne kadarki ovada yer alan bir yerleşim yeri veya düzlük adı olabilir.

¹⁰⁸ Bulgaristan'ın Vidin iline bağlı bir şehir.

Bu vâdide irişdi Akdeñiz'den müjde-i âhîr
O yüzden dahı mesrûr kıldı halkı Hâzret-i Mevlâ

Venedik'ün donanmasın perîşân eyledik deyü
Kapudan Pâşâ'dan geldi haber şâd oldı hep dünyâ

Dahı yüzi karasıyla firâr itmiş bi-hamdi 'llâh
Azaq üstine istilâ¹⁰⁹ iden küffâr-ı dûzah-câ

Gidince altı sâ'at denlü bir vâdî-i pehnâda
Gelindi **Mağlavit**'e¹¹⁰ kim **Vidin**¹¹¹ karşıdır hâlâ

Egerçi **Rastu**'ya¹¹² geldik hevâ-yı sünbülî üzre **(7b)**
Nevâlegâha râst gelmek müyesser olmadı ammâ

266. Gelince **Bistriç**'e¹¹³ pister-i râhatda içdik şu
Tuna'ya gâyet akrebdır buradan geçdi ol turna

Geçüp **Zi Suyu**'nı¹¹⁴ cısır ile **Rahova**¹¹⁵ öñi
Şadova'ya^{116,17}
Konulduqda biraz yağmur yağdı yok zarar ammâ

Kenâr-ı Tuna'yı seyrân iderek **Urlu**'ya¹¹⁸ geldik
Nevâlegâha dek taht-ı revâna bindi şâhinşâ

Uğurlu dir isem bu menzile lâyıkdurur zîrâ
Nedîm'i kâtib-i esrâr kıldı şâh-ı 'adl-ârâ

270. Niyâzum bu Hudâ'ya baht u iqbâli büleñd
olsun

Şafâ-yı bâl ile geçsün aña imrûz ile ferdâ

'Ufârid ola göklerde debîr-i hayr-endîşi¹¹⁹
Olup mahrem aña tevfiğ-i luğf-ı Hâzret-i Mevlâ

¹⁰⁹ Bu kelime metinde "اسليل" şeklinde yazılmıştır. Ancak anlam gereği yazdığımız şekilde olmalıdır.

¹¹⁰ Bugün Romanya sınırları içinde bulunmaktadır. Vidin'in karşısında Tuna Nehri'nin karşı yakasında bulunan küçük bir yerleşim yeridir.

¹¹¹ Bulgaristan'ın kuzeybatısında Tuna nehri kıyısında yer alan bir şehirdir.

¹¹² Romanya sınırları içinde bulunan Maglevit'e yakın bir köy olup bugünkü adı Rastu Nou'dur.

¹¹³ Rastu Nou'ya 25 km mesafede bulunan küçük bir yerleşim yeri.

¹¹⁴ Bu güzergâhta Jiu Nehri yer almaktadır. Büyük ihtimalle müellif bu nehirden bahsetmektedir.

¹¹⁵ Bulgaristan'a bağlı olan ve bugünkü adı Oryahovo olan yerleşim yeri.

¹¹⁶ Jiu Nehri'ni geçtikten sonra Oryahovo şehrinin karşısında, Tuna Nehri'nin kenarında, günümüzde Romanya sınırları içinde bulunan küçük bir yerleşim yeridir.

¹¹⁷ Bu beyit vezin bakımından kusurludur. Ancak Rahova ve Sadova kelimelerini Rahva ve Sadva şeklinde okursak vezin bozukluğu giderilmiş olur.

¹¹⁸ Romanya sınırları içinde bulunan ve bugünkü adı Orlea olan köy, Sadova'ya 53 km mesafede bulunmaktadır.

¹¹⁹ Bu misra vezin bakımından kusurludur.

Maķâmıñ ğayri arslan-hânedir¹²⁰ şîrâne refâtâr it
Deyü emr eyledi dülbend aĝası Muŝafâ Aĝa

Güzer idince **Olt Suyı**'nı¹²¹ cısr ile hemân ol gün
Ķula'ya¹²² Ķonmayup âmâde olduĝ karşı yakaya

Ķula'dan Ķal'adan dahı donanma firķatasından
Atılup toplar oldu havâda düdlar peydâ

275. Ĥaķıķat üsti açıklarla¹²³ **Tuna Nehri**'n ol
demde
Geçüp **Nigbolu**'ya bâĝlaruñ ardına Ķonduĝ tâ

Bu Ķal'a zirve-i kûh üzere vâķi' olmaĝın bir gün¹²⁴
Temâşâ Ķılmaĝıçün ĝitdi ol şâh-ı muŝaf-ârâ

Açıklarla geçerken şöyle zaĥmet çekdi asker kim
Yazamam biñde birini ne deñlü eylesem imlâ

'Asâķir çok açık yok yatdılar ol gice açıkda
Meded yok birbirinden eylemez fark birbirin
ĝüyâ¹²⁵

Zehâ'ir Ķilletiçün ŝaķķ-ı evvel cânib-i 'azl olup¹²⁶
Birine oldu defterdâr Ĥalîl nâmında bir dâna

280. ŝikâra şeh süvâr olduĝda ŝayd itdi nice ŝayyâd
Tezerv ü rûbeh ü ĥarguş u zâĝ u yılan u selvâ

Miyân-ı bâĝ u ravz u ŝâĥn u cûda Ķaşr-ı dil-keŝde
Biraz zevĶ u şafâ Ķıldı şehinşâh-ı cihân-ârâ

Ķırım'a ĝitmege izn olmaĝıçün ĥân-ı 'âlî-şân
Otaĝa da'vet olup ĝiydi semmûr-ı sürûr-efzâ

Oturak altı gün olup şafâ vü zevĶ ile Ķalküp
Revân olduĝ yola ĝirdik **Rahoviç**'e¹²⁷ gelince tâ

Ķiŝinüñ aĶçe yâridir enîs-i ĝam-güsâridir
ŝaķın yoĝise aĶçe yâre varma gelme bi-pervâ

285. Nice olmayayın şâd [kim] ĝörüñdi çeşme-i
Radan¹²⁸
Biraz râĥat ider insân Ķonaĝdır râĥat-ı cânĥâ

Geçince **Yantura Suyı**'nı¹²⁹ cısr ile **Çayırköy**'ü¹³⁰
ĝörüñdi ĥayli daĝlar aŝdıĝdan ŝoñra pâ deryâ

Gelincik Meŝedi'dir¹³¹ ĥayr ile geçmiŝleri yâd it
Resûl-i kibriyâ buyurdi zîrâ *üzkurû mevtâ*¹³²

Yeŝiloĝlan'da¹³³ ârâm üzere iken bir perî-peyker
Yeŝiller ĝiymiş eĝnine miŝâl-ı tûfî-i ĝüyâ **(8a)**

Gelüp tâze ĥaberler virdi Beytu'llâh-ı a'zamdan
şerîf'üñ nâmesiyle müjdecî baŝı Ĥasan Aĝa

290. Selâmet ile ĥaccâcuñ varup geldiklerin taķrîr
İdüp ĥil'at ĝiydirdi ol şehinşâh-ı 'atâ-baĥŝâ¹³⁴

Ķazan Balkanı'nı¹³⁵ **Ķamçı Suyı**'n¹³⁶ geçüp cibâl
aŝup
Selâmet ile geldik bir yere kim nâmı **Potova**¹³⁷

O menzilde ĝiyüp ĥil'at ĥuzûr-ı şadr-ı 'âlîde
Ser-i büstâniyân-ı Edrene oldu 'Alî Aĝa

Saraycık¹³⁸ menzilin seyr eyleyüp bir dâmen-i
kûhda
Çalındı nevbet-i ŝahinŝeh oldu velvele-ârâ

¹²⁰ Osmanlı Devleti'nde baŝta aslan ve kaplan olmak üzere bazı yırtıcı hayvanların beslendiĝi bir kurumdur. Bu kurumun varlığına ait ilk bilgiler 15. yüzyıla aittir (Altı, 2020: 120-139).

¹²¹ Oltu Nehri olarak da anılan bu nehir Tuna Nehri'nin kollarından biridir. Romanya sınırları içinde doğup Turnu Magurele şehrinin yakınlarında Tuna Nehri ile birleşir.

¹²² Niĝbolu'nun karşıсында ve Tuna Nehri'nin sol tarafında bulunan Kulle Kalesi, Turnu/Holovnik olarak da bilinmektedir ve günümüzde Romanya sınırları içinde kalmaktadır (Karahana, 2021: 1-34).

¹²³ Bir gemi türü.

¹²⁴ Bu mısra vezin bakımından kusurludur.

¹²⁵ Metinde "ĝüyâyâ" şeklinde yazılmıştır. Ancak vezin gereĝi yazdığımız şekilde olmalıdır.

¹²⁶ Bu mısra vezin bakımından kusurludur.

¹²⁷ Bulgaristan'ın Trnova iline baĝlı bir köy. Bugün Aŝaĝı Rahoviç (Dolna Oryahovitsa) ve Yukarı Rahoviç (Gorna Oryahovitsa) adlarında iki köy vardır. Müellifin bahsettiĝi güzergâhta Yantra Nehri'ne varmadan önce Aŝaĝı Rahoviç bulunmaktadır. Yukarı Rahoviç, müellifin bahsettiĝi güzergâhın karşı yakasındadır.

¹²⁸ Bugünkü adı Radanovo olup Bulgaristan'ın Trnova iline baĝlı bir köy.

¹²⁹ Bulgaristan sınırları içinde bulunan ve Tuna'nın bir kolu olan Yantra Nehri.

¹³⁰ Bulgaristan'ın Deliorman (Ludogoria) bölgesinde bulunan bir Türk köyü.

¹³¹ Bulgaristan'ın Hacıoĝlu Pazarcık (Dobriç) şehrinde bulunan ŝehitlik.

¹³² Ölülerinizi hayırla yad ediniz.

(<https://hadiskutuphanesi.blogspot.com/>)

¹³³ Yer adları sözlüğünde ve diĝer kaynaklarda bu isimde bir yerleşim yeri tespit edemedik.

¹³⁴ Bu mısra vezin bakımından kusurludur.

¹³⁵ Bugün bu güzergâhta Balkantsi adında bir köy vardır. Muhtemelen şair, bu köyü kastetmektedir.

¹³⁶ Bulgaristan'ın Varna şehrindeki Kamçıya Nehri.

¹³⁷ Bugün Ruse (Rusçuk) iline baĝlı bir köy olup adı Krasen'dir.

¹³⁸ Bu güzergâhta Saray adında Stralca yakınlarında bir köy bulunmaktaydı. Bu köy, 18. yüzyılın sonlarında meydana gelen bir yangında yanıp kül olmuştur.

Gelüp **Haftan**'a¹³⁹ Hoğdân'a¹⁴⁰ ümîd eyler idik
ammâ
Dem-i dîdâr deyü taḥḥ oldu gice sükker-i ḥelvâ

295. Egerçi **Tıvrice**¹⁴¹ köyünde ârâm eyledik lâkin
Giceden kalkmak itdi iktizâ fermân-ı mülk-ârâ

Âlây ile gelirken şâh **Cumluk**¹⁴² köyüne nâgâh
Rikâb-ı kâm-yâba sürdi yüz ağa ile pâşâ

Nişâr oldı hezârân sîm ü zer ol rûz-ı firûzda
Döşendi zîr-i pâ-yı raḥşına çok atlas u dîbâ

Müşerref oldı pâbûsı ile ümmü'l-mü'mînüñ hem¹⁴³
Du'â-yı ḥayrın aldı ol şehinşâh-ı ğazâ-peymâ

Çarındaş-ı 'azîzi Ḥazret-i Sultân Ahmed Ḥân
Ki naḫşın görse taḫsîn ider idi Mânî vü Behzâ

300. Mübârek pâ-yine anlar da yüzler sürdi 'izzetle
Bağışla birbirine bunları ey Ḥazret-i Mevlâ

Müşerref kıldı dâr-ı nuşret olan **Edrene** şehrin
Seḫerden şevket-i tâb ile ol mihr-i cihân-ârâ

Leb-i **Tunca**¹⁴⁴ daḫı kurb-ı serây-ı 'âlî olmağla
Namâzgâh üzre naşb oldı otaḫ-ı âsumân-peymâ

Sa'âdetle zehâb u hem iyâbı eyledim te'dâd
Ki dört ay ile on dört günde oldu bu sefer cem'â

Oturak altmış altı gün konaḫ altmış sekiz gündür
Yüz otuz dört olur eyle ḥesâb ey 'âkil u dâna

305. Bu az müddetde çok nuşret müyesser eyledi
Hâdî
Çasımdan dört gün evvel dâr-ı naşrı eyledik me'vâ

Çavânîn-i kadîm üzre otaḫ-ı ḥusrevânide
Olup dîvân 'ulûfe çıkdı ḫapdı yeñçeri şorbâ

Olup dört gün oturak ol diyâr-ı behcet-efzâda
Âlây-ı sâde ile **Hafşa**¹⁴⁵ şahrâsını kıldık câ

Olur maḫbûl pîrânüñ du'âsın almağa sa'y it
Baba pendiyile ol 'âmil göründi menzil-i **Baba**¹⁴⁶

Gelinüp ba'dehû **Burgaz**'a¹⁴⁷ anda giydiler semmûr
Naḫîb-i zümre-i eşrâf ile şadreyn-i 'âlî-câ

310. Şikâr ile nice vâdî-i pehnâyı güzâr idüp **(8b)**
Çarırdıran'da¹⁴⁸ karşı çıkdı cümle pîr ile bernâ¹⁴⁹

Reb'ü'l-âḫirüñ ikinci gün andan idüp nehzat
Olunup **Çorlu**'ya 'azm itdi ol şâh-ı cihân-ârâ

Cihân vâdîlerinden ḫayli seyr itdim bulunmaz lîk
İki taḫt arasında Çorlu gibi menzil-i ra'nâ

Hevâsı rûḫ-efzâ şaydgâhı vâsi' olmağla
Oturaḫ oldı bir gün bir maḫaldır ḫûb u müsteşnâ

Yapağça¹⁵⁰ menziline 'izz ü istikbâl için cümle
Sitanbul'dan mevâlî vü meşâyih geldi ser-tâ-pâ

315. Leb-i deryâyı seyrân u temâşâ iderek nâgeh
Büyükçekmece'ye toğrı çekildi tuğ-ı şevket-zâ

Nevâlegâh öñünden Vâlide Sultân-ı 'âlî-şân
Geçerken kalkdı ta'zîmen şehinşâh-ı cihân ber-pâ

Bilür der-zîr-i pâ-yı vâlideyn olduğı firdevsüñ
Kemâl üzre ehâdîs-i şerîfi eylemiş işğâ

Ayağa kalkmağla Vâlide Sultân'a ol şâhuñ
'Ulüvv u şevketi kendiñce oldı berter ü bâlâ

Çekilüp Çekmecelerden Sitanbul'a kamu 'asker
Seḫerden mihr-i evc-i saltanatda oldı nûr-efşâ

320. Ne deñlü diḫḫat olunsa görünmezdi cevânib
hîç
Seyircilerle pür olmuşdı **Şahrâ-yı Dâvud Pâşâ**¹⁵¹

'Ulûfe devr olunması için üç gün bilâ-noḫşân
Oturaḫ oldı ol câ-yı feraḫ-baḫşâda kûḫ-âsâ

Salât-ı¹⁵² ḫamseyi ehl-i sefer kıldı muḫîmen çün
Sitanbul'uñ ḫişârına girince şâḫ tebdîlâ

Reb'ü'l-âḫirüñ onuncu pençşenbih günü girdi
Alay ile Sitanbul'a o şâḫ-ı saltanat-pîrâ

¹³⁹ Yer adları sözlüğünde ve diğerkaynaklarda bu isimde bir yerleşim yeri tespit edemedik.

¹⁴⁰ Yer adları sözlüğünde ve diğerkaynaklarda bu isimde bir yerleşim yeri tespit edemedik.

¹⁴¹ Yer adları sözlüğünde ve diğerkaynaklarda bu isimde bir yerleşim yeri tespit edemedik.

¹⁴² Yer adları sözlüğünde ve diğerkaynaklarda bu isimde bir yerleşim yeri tespit edemedik.

¹⁴³ Bu mısra vezin bakımından kusurludur.

¹⁴⁴ Meriç Nehri'nin kollarından biridir. Bulgaristan'da doğup Edirne'de Meriç Nehri'yle birleştikten sonra Ege Denizi'ne dökülür.

¹⁴⁵ Edirne'nin Havsa ilçesi.

¹⁴⁶ Kırklareli'nin Babaeski ilçesi.

¹⁴⁷ Edirne'nin Lüleburgaz ilçesi

¹⁴⁸ Lüleburgaz'a bağlı bir kasaba.

¹⁴⁹ Nüşhada noktasız olarak "بونا" şeklinde yazılmıştır. Ancak anlam ve vezin gereği yazdığımız şekilde olmalı.

¹⁵⁰ Silivri'ye bağlı bir mahalledir.

¹⁵¹ Davutpaşa Sahrası Rumeli'ye sefere çıkan Kapıkulu birliklerinin ilk menzili ve ordugahıdır. Günümüzde Esenler ilçesinin 5 km batısında konumlanmış Yıldız Teknik Üniversitesi Davutpaşa Yerleşkesi olarak geçen yerleşim birimidir.

¹⁵² Bu kelime nüşhada "صلوت" şeklinde yazılmıştır. Ancak anlam ve vezin gereği yazdığımız şekilde olmalı.

Mevâlî vü meşâyih cümle sâdât-ı kirâm ile
Emîrân-ı vezîrân sâ'ir 'asker cümle tertîbâ

325. Öñünce yürüyüp ol kâhramân-ı dîn ü dünyânunñ
Getürdiler Saraylı'ya temâşâ eyledi dünyâ

Bu tertîbi Hudâ¹⁵³ kılmış müyesser Âl-i 'Osman'a
Dağı şehir-i Sitanbul'ı ki hasretdir mülûk aña

Âlây Köşkü'nden âlây-ı şehinşâhîyi seyr için
Şeherden gitti evvel Vâlide Sultân-ı zer-bahşâ

O şevketle nüzûl idüp sarây-ı 'âlem-ârâda
Mübârek hırka otaşın ziyâret kıldılar meşyâ

Müşerref kıldı andan şöña 'arz otaşına geldi
Çıkarup ser-penâh u cevşenin ol Rüstem-i heycâ

330. Gelüp ol demde şadr-ı a'zam u müftî nakîb ile
Livâ-yı seyyidü'l-kevneyni teslîm itdiler cem'â

Huzûr-ı Hazret-i Sultân-ı Gâzî'de şeref buldı
Giyüp her biri tebcil üzre semmûr-ı sürûr-efzâ

Kap'âgası sarây ağası giydi hil'at ü semmûr¹⁵⁴
Hâş ota kaşırına geldikde şahinşâh-ı 'adl-ârâ

Ebi Eyyûb ya'nî Hâlid ibn-i Zeyd-i Enşârî
Ki oldur ekrem-i aşhâb şehîd-i evvel-i incâ

Ziyâret kılmaga evvelden itmişler idi niyyet (9a)
Aniñçün cum'a gün vaqt-i şeherden şöña ta'cîlâ

335. Ziyâret kaşırına zevrak-süvâr oldı sa'âdetle
Yalı Köşkü'nden ol sultân-ı 'âlî-baht u 'âlî-câ

Namâz-ı cum'ayı câmi'de evvel eyleyüp itmâm
Ziyâret kıldı şöña türbe-i pâkîni ta'zîmâ

Hezârân girye vü zâr ile ol cây-ı mübârekde
Nizâm-ı dehr için kıldı du'â maqbûl ide Mevlâ

Gelüp zevrakla Yalı Köşkü'ne kable'l-'aşır anda
Şalât-ı 'aşrı kılup ba'dehû oldı harem-pîrâ

Du'âmız rûz u şeb sıdık ile budur hazret-i Haq'dan
Vire cümle murâdâtın be-haqq-ı Yâ-sîn ü Tâhâ

340. Meh-i nev gibi olsun devlet ü 'ömri teraqqîde
Be-haqq-ı fâhr-ı 'âlem hem be-haqq-ı a'zam-ı esmâ

Ola düşmenleri maqhûr-ı kahr-ı tîg-i bürrâmı
'İbâdu'llâh râhat-bahş ola ol sây-e-i Mevlâ

Huşûşen hizmet-i 'âlyâsına mazhar olanlar hep
İrişeler murâdâta gerek a'lâ gerek ednâ

Nedîm'ün himmeti kendüye 'âli olduğı için
Diler ba'd-ı zamân dil-h'âhî üzre rütbe-i 'ulyâ

Yazarmış 'Abdî Pâşâ dağı ba'zı vâkı'âtı lîk
Kâtı müşkil görünür bu sefer ahvâli manzûmâ

345. Zehâb u hem iyâbını o şahinşâh-ı gâzîniñ
Şürû' etmiş idim her birini tebyîne icmâlâ

Bi-hamdi'llâh tamâma irdi ahsen vech ile lâkin
Hüner manzûr-ı 'âlîde pesend olmaqdadır mağzâ

Pesendide olan ma'yûb şeyi sultân huzûrunda
Hünerden 'add olunmuş bilür her 'âkil u dâna

Hâş oçalı Muhammed Ağa *Nuşret-nâme* nâmıyla
Cedîden yazdı bir târîh-i ra'nâ cümle mensûrâ

Cemî'-i vâkı'âtunñ gavvına irmek murâd iden
Nazar eyler aniñ târîhine k'ol yazdı tafşîlâ

350. Bu bir târîh-i zîbâdır ki her gören olur 'âşik
Ararlar kâtib istinsâh için ednâ vü ger a'lâ

Ümîd oldur ki her biri ola maqbûl-ı dergâhî
Pesendide nazar ihsân idüp ol şâh-ı bî-hem-tâ

İlâhî tâ ki mihr ü meh sefer eyler nüñ eflâka
Gelür bir günde her biri maqarrına yine mağzâ

Bu sultân-ı mücâhid fi-sebîli'llâh dağı her bâr
Sefer itdikçe nuşret vir gele tahtına mansûrâ

Ne cânibde ise düşmenlerin maqhûr idüp dâ'im
Dağı serdârları mansûr ola ger berren u bağrâ

355. İlâhî enbiyâ vü evliyânınñ hürmeti'çün kıl
Bu sultân-ı celîlü's-şânı 'ömr-i Nûh ile yektâ

Nitekim rûz u şeb eyler te'âkub birbirin dâ'im
Vücûd-ı nâzenîn-i pâdişâhı hıfz ide Mevlâ

Şehinşâh-ı zamânunñ Gâzî Sultân Muştafâ Hân'ün
Mülûk-ı dehre ola âsitânı melce' vü me'vâ (9b)

Sa'âdetle oturduğda mücevher taht-ı zerrîne
Felekde âfitâbuñ şu'lesini eyledi ifnâ

O demde bendegân-ı hâş oda tîg ü kemerlerle
İdince pür-ziyâ bezm-i şerîfi mihr u mâh-âsâ

360. Gelüp ilçi 'Acem'den yüz sürüp nâme niyâz
ile

Girüp ol bezm-i hâşü'l-hâşa seyrân itdi icmâlâ

Dü çeşmi ahvel olmak perdesine vardı ilçinün
Görünce zer-kemerlerle muraşsa' hançer-i zîbâ

¹⁵³Nüşhada noktasız olarak "حدا" şeklinde yazılmıştır.
Ancak anlam gereği yazdığımız şekilde olmalı.

¹⁵⁴"Kapu ağası" kelimesini vezin gereği "Kap'ağası"
şeklinde okuduk.

Alınca nâmesin mebhût oldu farḡ-ı hayretten
Didi ey pâdişâh-ı rub'-ı meskûn ḡusrev-i vâlâ

Eger şâhum bu bezm-i ḡâşî görse cân ile dilden
Derûnde gice gündüz kulluğın eylerdi istircâ

Bu resm-i heybet-engîz u bu âdâb-ı şafâ-âmîz
Ne görmüşdür ne ḡ'od görse gerekdür dîde-i bînâ

365. Maḡâm-ı ḡizmete bel bağlayan ḡüddâm-ı Sâm-
âşâr
Eger merdâne cünbiş etse ḡûyâ mevc urur deryâ

Derûnı her birinüñ ḡaḡramân u Zâl'a yeksândır
Baḡılsa şûretâ her biri bir merd-i melek-simâ

Yeminüñde yesârüñda duran müstaḡrak-ı zînet
Biri birinden a'lâ her biri bir Rüstem-i heycâ

Sezâdur her birin bir kişverüñ zabḡına gönderseñ
Ki ḡizmetde kemer-beste ḡavr alır saña hep ber-
pâ¹⁵⁵

Eger âdâb ile bir nazra etse biri birine
'Alâmât-ı şecâ'at cümlesi ḡûyâ ki ejderhâ

370. 'Acem iklimi değmez bir bahâ-yı kabza-i tîḡe
Ziyâ-güsterdir ol deñlü o bezm-i ḡûb u müstesnâ

Müverriḡ zer kalemle nazükâne eylesün tertîb
Tevârîḡe bu bezm-i fâḡiri ḡûb eylesün imlâ

Yaraşmışdır 'umûmen bendegân-ı ḡâş-ı dergâha
Muraşsa' zer-kemerlerle libâs-ı fâḡir ü ra'nâ

Velî sır kâtibi olan **Nedîm Aḡa**'nuñ etvârı
Devât-ı pâdişâhî ile oldu bülbül-i ḡûyâ

Devât-ı ḡançer-i ḡûyâ ki bir mîzân-ı ḡikmetdir
İki ḡol u ḡanat oldu sezâ ayrılmasa ḡat'â

375. Münâsibdir ḡaḡîḡatde devât u ḡançer ol zâta
Biri tîḡ-i ḡükûmetdir biri aḡkâmını icrâ

Nedîmâ ḡazret-i ḡâḡân-ı devrâna du'â eyle
Ola düşmenleri maḡhûr-ı tîḡ-i ḡahrı ser-tâ-pâ

ḡudâ dergâh-ı sultân-ı cihânı itmesün ḡâlî
Pey-ender-pey gelüp ilçi ide fermânını işḡâ

[GAZEL]¹⁵⁶

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

1. Mâ'il oldum bir siyeh-çerde civân-ı şeb-reve
ḡâḡ-ı ebrûsun görenler beñzedir mâh-ı neve (**10a**)

¹⁵⁵ Bu mısra vezin bakımından kusurludur.

¹⁵⁶ Bu gazelin 1 ve 7. beyitleri Nedim'in "Mâ'il oldum bir siyeh-çerde civân-ı şeb-reve / ḡâḡ-ı ebrûsun görenler benzedir mâh-ı neve (Macit, 2012:197)" matlasıyla başlayan nazmından alınmıştır.

Zülf-i şeb-gûnına dil şöyle giriftâr oldu kim
Virmezem ḡâl-i siyâhın kişver-i Keyḡusrev'e

Âsitân-ı dil-rübâyı bekle şâbir ol ḡöñül
Menzil-i maḡşûda irmez şol kişiler kim ive

Nâ-sezâ söylerse ḡaḡḡımda raḡîb-i bed-liḡâ
Ey meh-i nâ-mihribânım ḡûş dutma 'av'ave

5. Şubḡa dek çün ḡaḡka-i der gözlerim der-bâbdır
Da'vet itdim gelmez ol meh-pâre bir gice eve

ḡayrılar zevḡ u şafâda bilmeziz naḡseyñ midir
ḡuşşadan âsûde olmaz her kim ol mâhı seve

İltifât-ı yâre maḡrûr olma dil virme Nedîm
Gör ne ḡanlar yutdurur ol meh hele bir kez seve

Bir iki gün tekyegâh-ı 'aşḡınuñ miḡmâniyuz
Mîz-bânlar ni'metin mebzûl eyler reh-reve

Naḡd-ı 'ömrüñ ḡarc u şarf itseñ daḡı zâyî' olur
Ol cefâ-cû tünd-ḡû yanında değmez bir ceve

10. Devletinde ḡâzî Sultân Muştafâ ḡân'ın Nedîm
Baḡmazam gencine-i bâd-âver-i Keyḡusrev'e

[GAZEL]¹⁵⁷

Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilâtün/Fâ'ilün

1. Rûy-ı meḡtâbın ne dem görsem gelür ḡalbe neşât
Tâ ezelden itmiş ey meh-rû seniñle irtibât
ḡamze-i ḡattâlin ile eyleme hergiz nigâḡ
ḡâh-geḡ 'uşşâḡla eyle mizâc u inbisât

Ey süvâr-ı esb-i nâzım senden olmaz cân dirîḡ
ḡande ḡaldı raḡş-ı râḡat-baḡş ile raḡt u bisât

Da'vet etdim cânıma ol Mısr-ı ḡüsñüñ şâḡını
Murḡ-ı cânı şayḡa şancup 'özr ile çekdim simât

5. Yârsız ḡülzâr seyri nişterdir çeşmime
Yâr ile olunca oḡ meydânıdır semm-i ḡıyât

Ol perîyle itdigim 'âlem gelince ḡâtıra
Eşḡ-i çeşm-i ḡûn-feşânım cûş ider mânend-i Şât

İḡtiyâr eyle birin ḡâyet ile olsun ḡüzel
Her melek-manzar ile ḡılma Nedîmâ iḡtilât

'Âşıḡ-ı şûr meh-i ḡâle cevri ḡılma dilberâ
Lâzım olur belki bir demde gerekdür iḡtiyât

9. ḡazret-i ḡâḡân-ı devrânı ḡudâ mañşûr idüp
Umarız devrinde ma'mûr ola bu köhne rib

¹⁵⁷ Bu gazel Nedim'in "Rûy-ı meḡ-tâbın ne dem görsem gelür kalbe neşât / Tâ ezelden etmiş ey meh-rû seniñle irtibât (Macit, 2012:283)" matlasıyla başlayan gazelinin sonuna iki beyit eklenmesiyle oluşturulmuştur.

SONUÇ

Bu çalışmayla şimdiye kadar üzerine kapsamlı bir çalışma yapılmamış olan ve Mustafa Nedim tarafından kaleme alınan *Zafer-nâme* adlı eser tanıtılmıştır. Ardından elimizdeki tek nüshaya dayanılarak eserin transkripsiyonlu metni verilmiştir. Toplamda 377 beyitten oluşan eser, kaside nazım şekli ve aruzun hezec bahrinin "mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün" kalıbıyla kaleme alınmıştır. Klasik kaside nazım biçiminin sahip olduğu bütün bölümleri içermeyen bu eser, Sultan II. Mustafa döneminde 1695 yılında yapılan I. Avusturya Seferi'ni konu edinmiştir. Toplam 134 gün süren seferde, ordunun gidiş ve dönüş güzergâhı üzerindeki bütün menzillerin ve ordunun konakladığı bütün yerlerin isminin yazılması, eserin dikkat çeken özelliklerindedir. Eserin müellifinin de "Sır Kâtibi" olarak sefere katılmış olması ve şahit olduklarını kaleme alması olayların birinci ağızdan bize intikal etmesini sağlamıştır. Devrin dil anlayışına uygun olarak kaleme alınan eserde Arapça ve Farsça kökenli kelimeler daha yoğundur. Bunun dışında Batı kökenli yer isimleri de azımsanmayacak kadar çok kullanılmıştır. Bunlara rağmen eserde genel olarak anlaşılır bir dil hakimdir. Az da olsa övgünün söz konusu olduğu beyitlerde süslü bir dil görülmektedir. Eserde tarihî bir olayı nakletmek ve bilgi vermek amaçlandığından sanat kaygısından uzak bir üslup kullanılmıştır.

KAYNAKÇA

- Abdulkadiroğlu, Abdülkerim (hzl.) (1999). *İsmail Beliğ, Nuhbetü'l-asar li-Zeyli Zubdetü'l-Eş'ar*. Ankara: AKM Yay.
- Acaroğlu, M. Türker (2006). *Bulgaristan'da Türkçe Yer Adları Kılavuzu*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Açık, Turan (2021). "Şehirköy: Osmanlı İmparatorluğu'nda Şehir Hükümünde Köyler". *History Studies*, 13 (1): 51-68.
- Afyoncu, Erhan (2006). *Sorularla Osmanlı İmparatorluğu C.I*. İstanbul: Yeditepe Yayınları.
- Akbayar, Nuri (hzl.) (1996). *Mehmed Süreyya Sicill-i Osmanî yahud Tezkere-i Meşâhîr-i Osmânî*. C.II. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yay.
- Aksoy, Hasan (1997). "Tarihi Bir Belge ve Türk İslam Edebiyatında Bir Tür Olarak Fetih-nâmeler". *İLAM Araştırma Dergisi*, 2 (2): 7-19.
- Altı, Aziz (2020). "Osmanlı Devleti'nde Yırtıcı ve Yabani Hayvanlar İçin İhdas Edilmiş Bir Kurum: Arslanhane". *KARE*, 0 (10): 120-139.
- Altunan, Sema (2006). "XVII. Yüzyıl Sonlarında İstanbul-Edirne Arasındaki Menziller ve Bazı Menzilkeş Köyler". *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 25 (39): 75-99.
- Ayaz, Fatih Yahya (2009). "Sır Kâtibi". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. C.37. Ankara: TDV Yay. 116-117.
- Babinger, Franz (1992). *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri*. çev. Coşkun Üçok. Ankara: KTB Yayınları.
- Banarlı Nihad Sami (1939). "Ahmedî ve Dasitan-ı Tevârih-i Mülûk-i Âl-i Osman". *Türkiyat Mecmuası* 6: 49-176.
- Bayrak, M., Orhan, (2002). *Osmanlı Tarihi Yazarları*. İstanbul: Milenyum Yay.
- Beşenk, Gamze (2022). "Sır Kâtibi Mustafa Nedim Ağa ve Zafer-nâme-i Gâzî Sultan Mustafa Han". *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, 47:765-812.
- Bıyık, Ömer (2015). "1652-53 Tarihli Şer'îye Sicili'ne Göre Temeşvar". *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, 12 (45): 233-251.
- Bursalı, M. Tahir (2000). *Osmanlı Müellifleri*. C.1, Ankara: Bizim Büro Yay.
- Canım, Rıdvan (hzl.) (2000). *Latîfî, Tezkiretüş-Şu'arâ ve Tabsiratü'n-Nüzemâ (İnceleme-Metin)*. Ankara: AKM Yay.
- Coşkun, Ali, Y. Karaca, A. Özkılınç, A. Sivridağ, N. Yekeler, V. Atik (2020). *Kaynaklarıyla Osmanlı Coğrafyası Yer Adları Sözlüğü*. İstanbul: Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Yayınları.
- Çapan, Pervin (hzl.) (2005). *Mustafa Safayî Efendi, Nuhbetü'l-asar min fevaidi'l eş'ar*. Ankara: AKM Yay.
- Devellioğlu, Ferit (2003). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*. Ankara: Aydın Kitabevi.
- Dilçin, Cem (1983). *Tarama Sözlüğü*. Ankara: TDK. Yay.

- Dilçin, Cem (2013). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*. Ankara: TDK. Yay
- Erden, Merve Tuba (2018). *Umdetü'l-Hakayık 4. Cilt Transkripsiyonu*. Yüksek Lisans Tezi. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi.
- Gökpınar, Bekir (2020). "Kutsal İttifak Savaşları Sırasında Sofya-Belgrad Arasında Eşkivalık ve Asayiş Olayları (1683-1699)". *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 0 (63): 273-288.
- Gökpınar, Bekir (2019). "Osmanlı Macaristan'ında Son Kale: Temeşvar'ın Osmanlı Hakimiyetinden Çıkması (1716)". *Osmanlı Araştırmaları*, 54 (54): 199-240.
- Gül, Selma (2014). "Davutpaşa Sahrası ve İçinde Bulunan Başlıca Yapılar". *Tarih ve Uygarlık Dergisi*, 0 (6): 2-14.
- Hocaoğlu, Beycan (2016). "Varna İlinde İsmi Değiştirilen Türkçe Yerleşme Adları". *Cihannüma Tarih ve Coğrafya Araştırmaları Dergisi*, 2: 73-92.
- İpekten, Haluk vd. (1988). *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. Ankara: KTB Yay.
- İpekten, Haluk (2005). *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- İsen, Mustafa (hzl.) (1994). *Ali, Kunhu'l-ahbar'ın Tezkire Kısmı*. Ankara: AKM Yay.
- İsen, Mustafa vd., (2011). *Şair Tezkireleri*, Ankara; Grafiker Yay.
- Karahan, Ali (2021). "Tuna Nehri ve Kıyılarındaki Yerleşim Yerleri Hakkında XVIII. Yüzyılın Sonlarında Kalemle Alınan Bir Risale (Değerlendirme ve Çeviri Metin)". *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, 45: 1-34.
- Köç, Ahmet (2016). " XVIII. yüzyılda Ortakol Yol Sistemi Üzerindeki Halkalıpınar Menziline Palanka İnşası ve Yaşanan Sorunlar ". *III. Uluslararası Balkan Tarihi Araştırmaları Sempozyumu (22-26 Mayıs 2015)*. ed. Zafer
- Gölen- Abidin Temizer. Bükreş: Osmanlı Mirası ve Türk Kültürünü Araştırma Derneği Yayınları 167-196.
- Levend, Agah Sırrı (2000). *Gazavât-nâmeler ve Mihaloğlu Ali Bey'in Gazavât-nâmesi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay.
- Mehmed, Halmi (2017). *Osmanlı Döneminde Bulgaristan'da Tasavvufi Hayat*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi.
- Mustafa Nedim. *Zafer-nâme*. Millet Kütüphanesi. A. Emirî Efendi. No.1343.
- Özcan, Abdülkadir (2020). "Mustafa II". *Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. C.31. Ankara: TDV Yay. 275-280.
- Özcan, Abdülkadir (2000). *Anonim Osmanlı Tarihi (1099-1116/1688-1704)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay.
- Özkan, Ayşe (2011). "Kanlıca Konferansı Sonrasında Müslümanların Sırbistan'dan Çıkarılmaları ve Osmanlı Devleti'nin Sırbistan'dan Çekilişi (1862-1867)". *Gazi Akademik Bakış* 5(9): 123-138.
- Öztürk, Necdet (2015). *İmparatorluk Tarihinin Kalemler Muhafızları Osmanlı Tarihçileri-Ahmedî'den Ahmed Refik'e-*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yay.
- Parlatır, İsmail (2011). *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*. Ankara: Yargı Yay.

Redhouse, Sir James W. (2006). *Turkish And English Lexion*. İstanbul: Çağrı Yay.

Sarıcaoğlu, Fikret (2009). "Sır Kâtibi". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. C.37. Ankara: TDV Yay. 117-118.

Selçuk, Hava (2012). "Vidin'de Toplumsal Hayat: 13 Numaralı Şer'îye Siciline Göre (1698-1699)". *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 14:27-46.

Serdaroğlu, Murat (2018). "H.974/M.1566 Tarihli Tahrir Defterlerine Göre Lipova Sancağı". *Vakanüvis Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 3: 307-319.

Serdaroğlu, Murat (2019). *XVI. Yüzyılda Osmanlı Hakimiyetinde Tımışvar Sancağı*. Doktora Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi.

Sevinç, Tahir (2011). "1695 Sakız Seferi'nde Organizasyon ve Lojistik". *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21: 59-79.

Sezen, Tahir (2017). *Osmanlı Yer Adları*. Ankara: Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet Arşivleri Başkanlığı Yay.

Şemseddin Sami, (2010). *Kamus-ı Türki*. İstanbul: Çağrı Yay.

Yılmaz, Kâşif (hzl.) (2001). *Güftü ve Teşrifâtü's-Şu'arâsı*. Ankara: AKM Yay.

İnternet Kaynakları

<https://www.google.com/maps>

<https://hadiskutuphanesi.blogspot.com/>